

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GİRİŞİMCİLİK İLE BİREYSEL SOSYAL SORUMLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİYİ
İNCELEMeye YÖNELİK AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Sabiha YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

GEBZE
2018

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GİRİŞİMCİLİK İLE BİREYSEL SOSYAL SORUMLULUK
ARASINDAKİ İLİŞKİYİ İNCELEMeye YÖNELİK
AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Sabiha YILMAZ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Meral ELÇİ

GEBZE
2018

ÖZET

Bu çalışmada toplum yararına etkileri aşikar olan ve ayrıca bireyler ve toplum açısından son derece önemli olan bireysel sosyal sorumluluk kavramıyla girişimcilik kavramı birlikte irdelenmektedir. Bu bağlanmada demografik özellikler ile girişimciliğin hem başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı, bağlılık ihtiyacı gibi motivasyon kaynakları açısından hem de içsel kontrol odağı gibi faktörler açısından bireysel sosyal sorumluluğa yansımaları gözlemlenmiştir. Araştırma hipotezlerini test etmek için gerekli veri seti anket yöntemiyle sağlanmıştır. Araştırma örnekleri İstanbul'da yaşayan 18 yaş üstü hali hazırda kamu ve özel sektörde çoğunlukla kimyager, öğretmen ve bilişim elemanı olarak çalışmakta olan bireylerden kolayda örnekleme yolu ile seçilen 238 kişiden oluşmaktadır.

Sonuçlar, girişimciliğin gerek toplum gerekse birey için önemli olan bireysel sosyal sorumluluğa etkisinin pozitif bir şekilde olduğunu göstermektedir. Ayrıca girişimcilik özelliklerinden olan başarı ihtiyacı ile bağlanma ihtiyacının bireysel sosyal sorumluluk arasında anlamlı ve olumlu ilişki olduğu tespit edilirken içsel kontrol odağıyla bireysel sosyal sorumluluk arasında negatif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışılan kurumun sahiplik durumu ile demografik özelliklerin herhangi bir farklılaşmaya neden olup olmadığı incelendiğinde kamu ve özel sektörde çalışanların ayrı ayrı bireysel sosyal sorumlulukta ve girişimcilikte farklılaşmadıkları fakat girişimcilik özelliklerinden içsel kontrol odağının özel sektör çalışanlarında daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Eğitim açısından yapılan incelemede ise lise seviyesinde eğitim alan kişilerin bireysel sosyal sorumluluk, bağlanma ihtiyacı ve girişimcilik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Diğer demografik faktörlerde; cinsiyet, yaş, medeni hal ve çocuk sahiplik durumları açısından yapılan incelemede anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler; Bireysel sosyal sorumluluk, Girişimcilik, İç kontrol odağı, Başarı ihtiyacı, Güç ihtiyacı, Bağlanma ihtiyacı

SUMMARY

In this study, the concept of entrepreneurship is examined together with the concept of individual social responsibility which is both very important for the benefit of the individual and the society. In this context, it was observed that the reflections of demographic characteristics and the individual social responsibility perception and attitude on entrepreneurship in terms of the factors such as internal locus of control and motivation resources such as need for achievement, need for power and need for affiliation. The data set required to test research hypotheses was provided by questionnaire. Survey samples consisted of 238 individuals aged 18 and over who are currently working in the public and private sectors in Istanbul.

The results show that the impact of entrepreneurship on individual social responsibility, which is important for both society and the individual, is positive. In addition, it was determined that there is a significant and positive relationship between the need for success with the entrepreneurial characteristics and the social responsibility of the individuals. When the ownership status and the demographic characteristics of the institution were examined, it was determined that the employees in public and private sectors could not differentiate in individual social responsibility and entrepreneurship, but internal control focus was higher in private sector employees. In terms of education, it was found that individuals who received high school education had higher levels of individual social responsibility, need for affiliation and entrepreneurship. For the other demographic factors, such as gender, age, marital status and being a parent, no significant differences are observed.

Keywords; Individual social responsibility, Entrepreneurship, Internal locus of control, Need for achievement, Need for power, Need for affiliation

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecimin en başından, bu çalışmanın gerçekleşmesine kadar olan tüm süreçlerde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen; üzerimde büyük emeği olan; öğrencisi olmaktan her zaman mutluluk duyduğum sayın hocam Doç. Dr. Meral ELÇİ'ye ve sevgili ailem, iş arkadaşlarım ve dostlarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
SUMMARY	li
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. BİREYSEL SOSYAL SORUMLULUK	3
2.1. Sorumluluk	3
2.1.1. Bireysel Sorumluluk	4
2.1.1.1. Ahlaki Muakeme	5
2.1.1.2. Retrospektif sorumluluk	5
2.1.1.3. Prospektif sorumluluk	6
2.1.1.4. Bir Erdem Olarak Sorumluluk;	6
2.1.2. Sosyal Sorumluluk	7
2.1.2.1. Bireysel Sosyal Sorumluluk Kavramı	7
2.1.2.2. Bireysel Sosyal Sorumluluğun Aşamaları	10
2.1.2.3. Bireysel Sosyal sorumluluğun Boyutları	10
2.1.2.3.1. İçselleştirilmiş Ahlaki Kimlik	10
2.1.2.3.2. Sembolik Ahlaki Kimlik	11
3. GİRİŞİMCİLİK	12
3.1. Girişimcilik Kavramı	12
3.2. McClelland İhtiyaçlar Kuramı	14
3.2.1. Başarı ihtiyacı	14

3.2.2. Güç ihtiyacı	15
3.2.3. Bağlanma (Yakın İlişki) ihtiyacı	16
3.3. İçsel Kontrol Odağı	17
3.4. Girişimcilik ve Bireysel Sosyal Sorumluluk İlişkisi	18
4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	22
4.1. Araştırmanın Amacı, Hipotezleri ve Modeli	22
4.2. Veri Toplama Yöntemi ve Ölçüm Araçları	24
4.3. Araştırma Örnekleri	25
4.4. Ölçek Geçerliliği ve Güvenilirliği	28
4.5. Hipotezlerin Testi	32
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	39
KAYNAKLAR	44
ÖZGEÇMİŞ	50
EKLER	51

KISALTMALAR DİZİNİ

<u>Kısaltmalar</u>	<u>Açıklamalar</u>
--------------------	--------------------

BSS (ISR)	: Bireysel Sosyal Sorumluluk
-----------	------------------------------

ILC	: İçsel Kontrol Odağı (Locus of Control)
-----	--

NA	: Başarı İhtiyacı (Needs for Achievement)
----	---

NAF	: Bağlanma İhtiyacı (Needs for Affiliation)
-----	---

NF	: Güç İhtiyacı (Needs for Power)
----	----------------------------------

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil No:</u>	<u>Sayfa</u>
3.4.1: Carrol'ın Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramiti	19
4.1.1: Araştırma Modeli	23

TABLOR DİZİNİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
4.3.1: Demografik Analiz Tablosu	25
4.3.2: Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık, Basıklık Değerleri	27
4.4.1: Faktör Analizi	29
4.4.2: Güvenilirlik Analizi	31
4.4.3: Değişkenlerarası Korelasyon Tablosu	31
4.4.4: Tamamlayıcı İstatistikler	32
4.5.1: Girişimcilik özelliklerinin alt boyutlarının her birinin bireysel sosyal sorumluluk üzerindeki etkisi	33
4.5.2: Girişimciliğin genel olarak bireysel sosyal sorumluluk üzerindeki etkisi	33
4.5.3: T-test: Özel sektör-Kamu sektörü Ayrımı	34
4.5.4: Anova Testi: Eğitim Durumu	35
4.5.5: Duncan Testi: Bireysel Sosyal Sorumluluk	36
4.5.6: Duncan Testi: Bağlanma ihtiyacı	36
4.5.7: Duncan Testi: Girişimcilik özelliği	37
4.5.8: Hipotez Sonuçları	38

1. GİRİŞ

Günümüzde şirketlerin sosyal sorumluluğu hakkında çok şey konuşulurken, diğer aktörlerden biri olan bireyin sorumluluğuna pek de öncelik verilmemektedir. Oysa şirketler ve diğer kuruluşlar, kendi bireysel hedef ve değerleri ile ilgilenen ve aynı zamanda kurumun veya diğer organizasyonun amaç ve değerleri ile ilgilenen kişilerden oluşur. Bundan dolayıdır ki, bireyler ve toplum açısından son derece önemli olan bireysel sosyal sorumluluk kavramının sadece toplum yararını sağlamakla kalmayıp, bunun yanısıra bireyin çalıştığı kuruma veya organizasyona da olumlu etkilerinin olacağı düşünülmektedir.

Mueller ve Thomas (2001)'a göre, bireylerin girişimci davranışları, kişilik özellikleri ve sosyo-kültürel geçmişi nedeniyle motive edilir ve / veya teşvik edilir. Başka bir deyişle, kişilik faktörleri girişimci faaliyetlerde önemli rol oynamaktadır. Liñán ve Chen (2009) tarafından gösterildiği üzere, girişimci niyeti açıklayan en ilgili faktörler, davranışsal kontrol ve kişilik özellikleri olarak algılanmaktadır. Kişilik özellikleri, bireylerin yaşamlarındaki davranış kalıplarını tanımlayan yapılardır. Kişilik farklılıkları ile girişimciler, girişimciler de dahil edilerek birkaç araştırmacı tarafından araştırılmış ve belirli kişilik özellikleri girişimcilik için önkoşul unsurları olarak gösterilmiştir (Utsch and Rauch, 2000). Bu tür önkoşullar, Koh (1996) tarafından içsel kontrol odağı, yüksek seviyede başarı ihtiyacı, yenilikçilik... gibi tanımlanmıştır. Önceki araştırmalarda analiz edilen geniş bir özellik yelpazesi vardır. Örneğin, Timmons ve arkadaşlarının (1977) girişimci davranışlara yönelik kişisel özelliklerinin tanımında yirmiden fazla özellik bulunmaktadır (Fagbohunge and Jayeoba, 2002). Bu nedenle, bu çalışma kişilik özelliklerinin, bireylerin girişimci niyetleri ile sosyal sorumluluk düzeyleri üzerinde güçlü etkilere sahip olduğu bilinmekte olduğundan, başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ve bağlanma ihtiyacı ile içsel kontrol odağı boyutları açısından girişimcilik ile bireysel sosyal sorumluluk arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde bireysel sosyal sorumluluk kavramı üzerinde durulmuştur. Peşi sıra girişimcilik ve girişimciliğin boyutlarının (zellikle başarı ihtiyaçı, g ihtiyaçı ve bağlanma ihtiyaçı ile içsel kontrol odağı gibi) ve ayrıca girişimcilik ve bireysel sosyal sorumluluk ilişkisinin yer aldığı bölüm gelmektedir. Bir sonraki kısımda yapılan çalışmanın metodolojisi yer almaktadır. Sonuçların yer aldığı son bölümde ise elde edilen bulgular, yani girişimciliğin bireysel sosyal sorumluluğun üzerine olan etkileri ve kurum sahiplik durumu ile demografik özelliklerin nasıl bir farklılaşma gösterdiği açıklanmaktadır.

2. BİREYSEL SOSYAL SORUMLULUK

Bu bölümde öncelikle sorumluluk, bireysel sorumluluk ve sosyal sorumluluk kavramları üzerinde durulmuştur. Sosyal sorumluluğun içerisinde ise alt kavramı olan bireysel sosyal sorumluluk kavramı, aşamaları ve boyutları yer almaktadır.

2.1. Sorumluluk

Sorumluluk kavramı, çok yönlü bir kavramdır, zira psikoloji literatüründe çok sayıda tanımı vardır (Schlenker, Britt, Pennington, Murphy, Doherty, 1994).

Sosyal psikoloji literatüründeki geleneksel sorumluluk görüşü sorumluluk alanını, nedensellik olarak vurgulamıştır. İnsanlar bir olaydan sorumlu oldukları düşünülürken, eylemlerinden veya eylemsizliklerinden ötürü sorumlu tutulur ve yargılanırlar (Weiner, 1993).

İnsan eylemlerinin artan karmaşıklığı ve bunların küresel ölçekte olası etkileri, 20. yüzyılın ikinci yarısında etik bir anahtar kavram haline gelecek "sorumluluk" terimini doğurmuştur (Lenk and Maring, 2007). Küresel hareket alanı olan insanlığın giderek artan yönetilemezliğinden kaynaklanan problemleri cevaplayan kavram olarak da anlaşılabilir (Bayertz, 1995).

18. yy'dan bu yana sorumluluk terimi var olmasına rağmen bu terimin arkasındaki anlam yakın zamanda insanlığın görünüşü ile eşleşerek, belirli bir kişinin veya sosyal, ekonomik aktörün davranış ve/veya kararının sonuçlarını bilinçli olarak alması anlamına gelir (Resinger, 2015).

Temelde, sorumluluk sözcüğünün dört manası birbirinden kopmaz şekilde bağlıdır. Bu dört profili şöyle düşünülebilir:

1. Biri, bir nedenden dolayı sorumludur (isnat / nitelik);
2. Birisi bir talimata göre sorumludur (emir);
3. Birisi kendi yapip ettiklerinin hesabini vermeye hazır olduğundan sorumludur (taahhut);
4. Birisi kendi iradesini başka bir şeyi yerine getirmek veya yapmak için kullanmaktan dolayı sorumludur (tescil).

Yani sorumluluk, insanların bizim ya da başkalarının etkinlikleriyle bağlantılı olarak ortaya koyduğu ahlaki, duygusal odaklı, bilinçli bir faaliyet olarak düşünülür (Gaskó, 2010: 13).

2.1.1. Bireysel Sorumluluk

Bireysel sorumluluk, bir temsilci yerine bir kişinin üstlendiği sorumluluk anlamına gelmektedir. Bireysel olmak, başka birinin yardım veya müdahalesi olmaksızın bir şeye veya bir kişiden şahsen sorumlu olmayı ifade eder. Çok daha eski anlayışa göre bireysel sorumluluk kişi ile tanrı arasındaki ilişkiyi vurgularken günümüz modern seküler anlayışa göre bireysel sorumluluk bir temsilci yerine bir kişinin üstlendiği sorumluluk anlamına gelmektedir (Brown, 2009).

Bireysel sorumluluk derecelendirebilir mi, veya, ya hep ya hiç midir, diye sorgulandığında bazı insanlar, bir dizi şeyin nihai sorumluluğunun ilgili kişiye düşmesi gerektiği görüşünü alacaktır. Örneğin devletin bir işi teşvik etme sorumluluğu olsa bile, istihdam için son sorumluluk bireyde olmalıdır. Bazıları da bunun yerine nihai sorumluluğun devlete ait olduğunu iddia edecektir. Bunu devlet, kişisel sorumluluk bilinciyle tüm vatandaşların refahı için nihai sorumluluğunu üstlenebilir olarak ifade etmek mümkündür.

"Kişinin sorumluluğu nedir?" sorusunu kullanarak, bir kişinin görevleri, sorumluluk alanları hakkında bir soruşturma yapılabilir. Bir ebeveynin çocuğuna bakma, çalışanın

işini yapma, vatandaşın yasalara uyma sorumluluğu vardır. Sorumlulukların çoğunlukla bireyler arasında bölünmüş olması, insan işbirliğinin temel bir gerçeğidir; örneğin, doğru ilaçların reçete edilmesinden doktor sorumludur, hasta ise bunları doğru bir şekilde almaktan sorumludur.

"Sorumluluklar nelerdir?", "Kişinin sorumlulukları nelerdir?", soruları kişinin sorumluluğu hakkında

- Ahlaki muhakeme;
- Retrospektif (geriye dönük) sorumluluk;
- Prospektif (ileriye yönelik) sorumluluk ve
- Bir erdem olarak sorumluluk;

olmak üzere dört konuya işaret eder (Brown, 2009).

2.1.1.1. Ahlaki Muhakeme

David Hume, sebebin bize ahlaki yol gösterici olduğunu ya da ahlaki olarak davranma motivasyonunu sağlayabileceğini reddeder. Şu iddiasıyla ünlüdür."Sebeptamamene etkisizdir ve vicdan gibi bir prensibe ya da ahlaki bir hisse kaynak olamaz. Hume'a göre, şayet biz ahlaki muhakeme yapıyorsak bunun nedeni, hissetmek veya arzulamak gibi belirli eğilimlerle donatılmış olduğumuzdandır. Bu da ahlaki olarak hareket etmemiz ve düşünmemizin mantıklı görünmesini sağlar. Hume başkalarına sempati duyma eğilimimize ve de toplumsal fayda sağlayan eylemleri onaylama eğilimimize (sosyal faydaya aykırı olanları reddetmeye) vurgu yapmaktadır (Duff, 1990)

2.1.1.2. Retrospektif sorumluluk

Genellikle sorumlu kişinin ahlaki veya yasal bir yargısını içerir. Bu yargı kişiyi çeşitli sonuçlara karşı sorumlu kılar: pişmanlıklar (veya gurur) hissetmek, telafi etmek (ya da şükran duymak), suçlamak (ya da övgü) vb. gibi. Çoğu kişinin retrospektif (geriye dönük)

sorumlulukla ilgili sezgisel kanısı ve bireysel seçim ya da kontrol üzerinedir. Bencilce davranmayı seçtiniz: suçu hak ediyorsunuz. Önlem almayı seçtiniz: sonuçları ödemeyi hakediyorsunuz. Yasayı çiğnemeyi seçtiniz: cezayı hakediyorsunuz. Bunun gibi örnekler çoğaltılabilir. Sebeplerin, ahlak ve diğer etkenlerin ışığında, bunlar gibi belirgin açık olan durumlar davranışlarımızı kontrol etme kapasitemizi gösterir (Bok, 1998). Retrospektif sorumluluk ayrıca, gerçek sonuçlardan ziyade bir eylemin altında yatan niyetleri de vurgulamaktadır. Çünkü çoğu zaman sonuç olarak ortaya çıkmasa da rasyonel seçimlerimiz niyetlere bağlıdır.

2.1.1.3. Prospektif sorumluluk

Sorumluluğun görev ile eş anlamlı kullanılması durumudur. Bir kişinin sorumlulukları hakkında sorduğumuzda, onun yapması gereken veya katılması gereken şeyle ilgileniyoruz demektir. Bazen bu terim, herkesin sahip olduğu görevleri tanımlamak için kullanılır. Örneğin "Herkes kendi sağlığına bakmaktan sorumludur". Daha genel olarak ise bu terim belirli bir kişinin görevlerini tanımlamak için kullanılır. Çöpü ayırarak atmaktan kendisi sorumludur; Bebeğine bakmaktan sorumludur; Hava kirliliğinin izlenmesinden Çevre Koruma Dairesi sorumludur vb. Bu durumlarda, bu terim, birisinin rolünden dolayı sahip olduğu görevleri veya "sorumluluk alanı" nı bireyselleştirir (McKeon, 1957).

2.1.1.4. Bir Erdem Olarak Sorumluluk

Ahlaki muhakeme teorileri, bir faili sorumlu ya da değil olarak görme eğilimindeyken, orta ölçütleri yoktur, Günlük konuşma dilinde genellikle "sorumlu" terimini daha nüanslı bir şekilde kullanılmaktadır. Kişinin üstlenmesi gereken olası sorumluluğun türüne ve suçlanacağı veya cezalandırılacağı sorumluluğa ilişkin olarak sorumluluk derecesinin ölçülmesi söz konusudur. Sorumlu yöneticiler, sosyal sorumluluk sahibi şirketler, sorumlu seçimler ve karşıtlarıyla konuştuğumuzda daha ahlaki olarak yüklü bir kullanım söz konusudur. Bu durumlarda "sorumlu" terimi övgü bir terim olarak

kullanılmaktadır: sorumluluk, insanların (ve organizasyonların) davranışlarının bir alanında sergileyebileceği veya belki de tüm yaşamlarını örnekleyebileceği bir erdemi temsil eder. Bu bağlamda meseleye pozitif yönde baktığımızda, sorumluluk bilincini sergileyen bir kişinin sorumluluk alanının diğer üç yönüne de örnek bir şekilde yaşadığı söyleyebiliriz. İlk olarak, kişi ahlaki muhakeme sorumluluk kapasitesini bir model derecesine uygular. Bir diğeri gösterdiği her başarısızlığın sorumluluğunu üstlenmeye hazırlandığından önceki eylemlerine ve ihmallerine son derece dikkatle yaklaşır. Son olarak, kişi yapmak istediğini ve yapması gerekeni etkin yönetebilme yeteneğiyle ileriye yönelik muhtemel sorumluluklarını ciddiye alır (Bok, 1998)

2.1.2. Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk bir kişi ya da bir kuruluşun toplum yararına davranma yükümlülüğü olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda ekonomik kalkınma ile toplumun ve çevrenin refahı arasında dengeyi sağlamak için gerçekleştirilmesi gereken bir görev de denilebilir. Bu kişi ya da kuruluşun aktif olarak doğrudan toplumsal amaçları ilerleten faaliyetleri yürütmesiyle ya da pasif olarak toplumsal olarak zararlı eylemlere girmekten kaçınmasıyla olur (McKeon, 1957).

2.1.2.1. Bireysel Sosyal Sorumluluk Kavramı

Kişi, kendi kişisel alanını terk ederse, dar veya geniş kapsamda çevresindeki olaylardan sorumlu olur; bu durumda bireysel sosyal sorumluluktan bahsedilebilir. Yurtiçi ve uluslararası literatürlerin çoğunda sorumluluk tanımları şirketlerle ilişkilendirilir (Abou and Tirole, 2010; Brown, 2009; Barat, 2012). Ancak bireysel sosyal sorumluluğun irdelendiği bir çalışma bulmak zordur (Reisinger, 2015). Yöneticilerin sorumluluğu, şirketlerin bölgesel katkısını güçlendiren kurumsal ve bireysel sorumluluk arasındaki geçişle bağlantılıdır (Konczosne, 2013).

Birey ve bireyin sosyal sorumluluğu birbirinden ayrılamaz. Birbirlerini tamamlıyor denebilir ve hatta bireysel sorumluluk toplum için hissedilen sorumluluğun ön şartı olarak yorumlanabilir. Buna dayanarak, bireylerin başarılı bir topluma giden yolda en önemli görevlerinden birinin, kendi hayatlarından nasıl sorumlu olabileceklerinin öğretilmesinin gerekli olduğu söylenebilir.

Bireysel sosyal sorumluluk, topluluklar üzerinde doğrudan etkisi olan eylemlerinde sorumlu olan kişilerle ilgilidir. Bu kişiler toplumun gelişimine aktif olarak katılan ve toplumun problemlerini çözmek için çalışan bireylerdir (Hatch and Stephen, 2015). Bireylerin toplumsal sorunlara dönük bilinçlilik hali ve eylemlerin gerçekleştirildiği grubun veya toplumun ihtiyaçlarına ve taleplerine bağlı olarak bireysel sosyal sorumluluk ortaya çıkar ve kapsamı değişebilir. Bireysel sosyal sorumluluğun ana amaçlarından biri toplumu daha iyi bir yere getirmektir. Benabou and Tirole (2009), bireylerin sosyal olarak sorumlu davranış motivasyonunu incelediğinde bireysel sosyal sorumluluğun özlü fedakarlık, maddi teşvikler, toplumsal endişeler ve benlik saygısı endişeleriyle yönlendirildiğini bulmuş, ayrıca, bu nedenlerin karşılıklı olarak birbirine bağımlı olduğunu ifade etmiştir.

Genel olarak vatandaş nerelerde ve hangi durumlarda sorumluluk alabilir diye düşünüldüğünde aşağıdakiler söylenebilir (Resinger, 2015)

- Başkalarına yardım: yoksullara yardım, hayır işlerini destekleme, afetlerde bağış yapma, kurumsal çerçeve içinde ve dışında gönüllü olma,
- Yerel halkla ilişkiler,
- Yerleşim alanının geliştirilmesi: planlama sürecine katılım ve uygulama,
- Çevreye duyarlı yaşam biçimi,
- Toplum ve / veya kuruluşları sivil kar amacı gütmeyen kuruluşlar ya da gayri resmi topluluklar aracılığıyla aşağıdaki şekillerde değerlendirme;
  - Sivil, kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması / bu kuruluşlara üyelik,
  - Bağışta bulunarak,

- Çalışanlar olarak,

Yukarıdaki faaliyetlerle bireyler; örgütsel çerçevelere (sivil / kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması, yönetimi, bu organizasyonlara üyelik, bağış yapma, sivil organizasyon çerçevelerinde gönüllü olma gibi) yardım ederek ya da çevrelerinde yaşayan kişilere yardım ederek ve hatta çevrelerinde yaşanan süreçlerde kısmen veya tamamen bireysel olarak bir söz sahibi olarak geniş bir toplum katmanının sorumluluğunu üstlenebilirler.

Bireysel sosyal sorumluluk aşağıdaki özelliklerin etkileşimi ile oluşur: (Eraslan, 2011)

- Zorunluluk değil, gönüllülük temellidir. İnsanın yakın çevresinden uzak çevresine içinde bulunduğu toplumun sorun alanlarına dönük duyarlılık geliştirmesi ve çözüme dönük etkinlikler içerisinde olmasıdır.
- Toplumsal yaşamda olup bitenlere karşı farkında olma halidir.
- Duyuşsal bir süreç içerir ve öğretilebilirdir. Bireylere toplumsal faydaya dönük olarak bilinç kazandırma okul ve aile işbirliği gibi bireylere öğretilebilir.
- Bir proje yönetimi ve işbirliği sürecidir. Bireysel sosyal sorumluluk, bir durum saptama değil projeler yolu ile sonuç almayı içeren bir süreçtir. Doğal çevreden paydaş bulma, ortaklıklar tesis etme ve etkili sonuç alabilme gibi özellikleri kapsar.
- Toplumun genel ve özel tüm alanlarına dönüktür. Eğitim, çevre, sağlık gibi genel alanların yanı sıra; hayvan hakları, afet organizasyon, çocuk ve spor eğitimi, el sanatları, emekliler, kadın hakları, engelliler, tarih, kültür bilinci, felsefe, tüketici hakları, yardım koordinasyon, sokak çocukları ve insan hakları gibi özel alanlara dönük gerçekleşebilir.

2.1.2.2. Bireysel Sosyal Sorumluluğun Aşamaları

Schelenker ve diğerlerinin (1994), ortaya koyduğu sosyal sorumluluğun üç açılı yapısına dayalı olarak bireysel sosyal sorumluluğun aşamaları şu şekilde sıralanabilir: (Eraslan, 2011)

1. Sorunun farkında olma böylece toplumsal sorunun hissedilmesi ve belirlenmesi
2. Soruna ilişkin veri toplama ve soruna dönük farkındalık geliştirme
3. Çözüme dönük ortaklar bulma, böylece paydaşlar ve ortaklıklar bulma ve etki alanını genişletme
4. Çözüme dönük proje stratejisinin geliştirme, böylece çözümün uygulama yöntemlerinin etkili seçilmesi ve düzenlenmesi
5. Projeyi uygulama, böylece toplumsal sorun alanına dönük sahaya inme ve çözüme dönük uygulamaların gerçekleştirilmesi
6. Projeyi değerlendirme, böylece sürdürülebilirlik bağlamında elde edilen sonuçların değerlendirilmesi

2.1.2.3. Bireysel Sosyal sorumluluğun Boyutları

Sosyal sorumluluk söz konusu olduğunda, geçmiş araştırmalarda içselleştirilmiş ahlaki kimlik olarak tanımlanan kişilerin sosyal sorumluluklarına ilişkin iç inançları ve algıları ve sembolik ahlaki kimlik ile tanımlanan sosyal sorumlulukta bireyin dışsal söylemi incelenmiştir (Aquino and Reed 2002; Schlenker 1980).

2.1.2.3.1. İçselleştirilmiş Ahlaki Kimlik

Bireysel Sosyal sorumluluğun ilk boyutu bireyin içselleştirilmiş ahlaki kimliğidir. Bireysel Sosyal sorumluluğun bu boyutu, bireylerin toplumdaki rollerine ilişkin algılarının özel tarafını veya kendine özgü önemini ve sosyal refahı geliştirir (Aquino and Reed 2002). İç ahlakın yüksek olduğu kişilerde ahlaki davranışları ve benlik kavramları arasında

güçlü bir ilişki olduğu gösterilmiştir. Reynolds ve Ceranic (2007), ahlaki kimliğin ve ahlaki yargının ahlaki davranış üzerindeki etkilerini inceledi ve ahlaki kimlik ve ahlaki yargıların ahlaki davranışları bağımsız olarak etkilediğini keşfettiler. Üstelik, ahlaki davranış hakkında toplumsal uzlaşmanın düşük olduğu yerlerde, ahlaki kimliğin ve ahlaki kararların ahlaki davranışları dikte etmek için etkileşime girdiğini tahmin ettiler. Yazarlar, bu etkileşim etkisinin bir sonucu olarak, kendilerini ahlaki olarak düşünen bireylerin "en uç alternatifleri takip ettiklerini ahlaki kimliğin motivasyon gücünü doğrulayan bir bulgu" olarak değerlendirdiler.

2.1.2.3.2. Sembolik Ahlaki Kimlik

Bireysel Sosyal sorumluluğun ikinci boyutu bireyin sembolik ahlaki kimliğidir. İçselleştirilmiş ahlaki kimlik, ahlaki özelliklerin öz-önemi ile ilgiliyken, Aquino ve Reed (2002)'e göre sembolik ahlaki kimliğin boyutu ahlaki benliğe, dünyadaki hareketleri bu özellikleri taşıyan bir toplumsal nesne olarak daha genel bir duyarlılık verir. Diğer bir deyişle, bireysel sosyal sorumluluğun bu boyutu, daha kamusal bir benliğin doğrudan bir yansımasını temsil eder. Araştırmacılar, çalışmalarında, sembolik ahlaki kimliğin, kamusal boyuta sahip olan tedbirlerle daha güçlü şekilde ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

3. GİRİŞİMCİLİK

Genel olarak girişimcilik ne demek olduğu ve boyutlarının neler olduğu üzerinde durulan bu bölümde McClelland İhtiyaçlar Kuramı yani başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ve bağlanma ihtiyacı ile içsel kontrol odağı konuları üzerinde detaylı durulmuştur. Girişimcilik ile bireysel sosyal sorumluluk arasında ilişkiye yer verilmiştir.

3.1 Girişimcilik Kavramı

Tarih boyunca, girişimcilik, dinamik bir faaliyet olarak sürekli değişim içerisinde. Artık, eski cesaretli, riski seven girişimcinin yerini bilgiye dayalı düşünen ve yenilikçi bir anlayışa sahip girişimci yer almaktadır. Sürekli değişim içinde olan girişimcilik kavramı, günümüzde sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı ve rekabetin önem kazandığı küreselleşen dünyada yenilikçi girişimcilik olarak karşımıza çıkmaktadır (Kirzner, 1999).

Girişimcilik kavramının literatürde kesin kabul görmüş tek bir tanımı bulunmamaktadır. Joseph Schumpeter'in önerdiği tanım, yıllar boyunca çeşitli dönüşümler geçiren birçok modern tanımın temelini oluşturmuştur. Schumpeter (1934), girişimcileri değişikliği çeşitli şekillerde istismar eden yenilikçi olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, değişim, inovasyon ve kalkınmanın başlatılması için bir araç anlamına gelir (Betta, Jones and Latham, 2010).

Diğer araştırmacılar (ör., Drucker, 1985) girişimciliği yeni bir girişim yaratmakla ilişkilendirmiştir. Azim ve Akbar (2010), işletmeler yaratmanın girişimciliğin bütünsel bir perspektifi sunmadığını savunmaktadır. İşletmeler yaratmak kadar önemli olan (Waziri, (2012) belirtildiği gibi), mevcut işletmelerin üretken işletmeler haline dönüşmesi ve genişlemesidir. Gelişmeyi denge çizgisinin aşılması ve yeni bir denge çizgisine yönelmek olarak tanımlayan Schumpeter'e göre, bunu başarabilecek olan tek faktör girişimcidir.

Schumpeter'in yaklaşımları ile ayrı bir önem kazanan girişimci, üretim faktörlerinin içeriğinde yenilik (inovasyon) yaparak statik ve atıl girişimcileri de harekete geçirmektedir. Diğer bir ifadeyle, yeniliklere öncülük edenler dinamik girişimcilerdir.

Sanyang ve Huang (2010), tanımlarında, girişimcilik ve bir kişinin davranışsal özellikleri ve bilinci arasında bir ilişki bulunduğunu önermiştir. Aralarında yakın ilişki bulunan amaç hedef ve motivasyonun girişimcilikte hayati rol oynadığı literatürde kanıtlanmaktadır (Carsrud and Brannback, 2011; Vardhan, 2012). Üstelik bu araştırmacılar tarafından önerilen girişimcilik ideolojileri ve tanımları, mevcut çalışmanın çerçevesini oluşturan ana teorilerle oldukça tutarlıdır. Planlı davranış teorisi, tutum ve davranışlar arasında yakın bir ilişki olduğunu öngörür (Ajzen, 1991). Edinilen ihtiyaç teorisi olarak da adlandırılan motivasyon teorisi, bireyler belirli bir süre boyunca belirli ihtiyaçlarını kazandığını ve bireylerin kişisel deneyimlerinin ihtiyaçlarını belirgin biçimde etkilediğini savunur (McClelland, 1961).

Motivasyon, belirli hedefleri gerçekleştirmek için genel bir ihtiyaç ve arzudur (Baucum, 1999). Teoriler (örn. Maslow'un İhtiyaç Hiyerarşisi, Alderfer'in ERG Teorisi, Herzberg'in İki Faktörlü Teorisi ve McClelland'ın Manifest Gerekliliği Teorisi) insanların kendi ihtiyaçları doğrultusunda motive olduğunu destekler.

Motivasyon teorileri süreç ve içerik kuramları olmak üzere iki ana başlık altında toplanır. Süreç kuramlarında davranış bir sonuç olarak görülürken içerik kuramlarında davranış olarak ortaya çıkan psikolojik unsurlar mercek altındadır (Porter, Bigley and Steers 2003:12). İçerik kuramları, motivasyonu, içsel bir kaynak olarak değerlendirme eğilimindeyken, süreç kuramları, motivasyon formülde bir değişken olarak ele almaktadır. Bir iş yerinden bahsediyor olsak da burada en büyük değer insandır. Bilinç dışı seçimleri görmezden gelmek ve insanın temel ihtiyaçlarını kar ve çikara indirgemekle, insan doğası ile motivasyonun ilişkisi koparılmış olacaktır. İhtimallerin değişkenliği, seçimlerin farklılıkları, tahmin edilemeyecek beklenti ve ihtiyaçlar, tanımlanması hayli

güç bir alan yaratır. İster bir iş yerinden, ister bir örgütten bahsediyor olalım sonunda konumuz insan, ilişki ve etkileşimdir.

3.2. McClelland İhtiyaçlar Kuramı

Bu teori, (McClelland Learned Needs Theory - McClelland'ın Öğrenilmiş İhtiyaçlar Kuramı), motivasyon konusunda ortaya atılan içerik teorilerinden biridir. David C. McClelland'ın "İhtiyaçlar Kuramı", Henry A. Murray'ın 1938 yılında ortaya attığı ve insan davranışlarının nedeni oluşturduğunu ifade ettiği 20'nin üzerindeki bir dizi ihtiyaçtan yalnızca, gerçekleştirme (başarılı, verimli, etkili olma), bağlanma (sosyal ilişkiler kurma, sosyal onay, bütünleşme) ve güç (diğerlerini etkileme ihtiyacı) ihtiyaçlarını içeren bir kuramdır (Topaloğlu, 2008). Üç ayrı çizgi üzerinde yer alan bu ihtiyaçların iş ortamında davranışları nasıl etkilediğini ortaya koymaya çalışmıştır.

McClelland, yakın ilişki, güç ve başarı ihtiyacının öğrenilebilir olması nedeniyle, statik bir hiyerarşik düzen içine uygun düşmeyeceğini iddia etmiştir. Bunun nedeni, farklı kişilerin farklı düzeylerde farklı ihtiyaçlar hissetmekte olmalarından ileri gelmektedir. Ona göre, her bireyde bu ihtiyaçlardan biri daha belirgindir, ama koşullara göre diğer iki ihtiyaç da etkide bulunabilir. McClelland ihtiyaçlarının gelişmesinde iş dışındaki sosyal çevre bağlamının önemine vurgu yapmıştır (Brooks, 2003:60). İhtiyaçların kaynağında kültür, sosyal normlar ve kişisel deneyimler bulunur ve bu anlamda motivasyon, bağımlı değişken durumundadır.

3.2.1. Başarı (Gerçekleştirme) İhtiyacı

Murray (1938) başarı ihtiyacını "zorlukların üstesinden gelme, gücü kullanma, zor olan şeyleri olanaklı olduğunca hızlı ve iyi bir şekilde yapmak çabası"na duyulan bir arzu ya da eğilim olarak tanımlamıştır.

McClelland (1976) başarı ihtiyacını “iyi iş yapma ya da bir kusursuzluk standardıyla rekabet etmenin önemli olduğu eylemlere yönelme” olarak tanımlamıştır. Bu yaklaşıma göre, başarı güdüsü, zor bir işin üstlenilmesi, belirsizlikle yüzleşme ve kişinin performansının sonuçları için kişisel sorumluluk alması gibi davranışlarla dışa vurmaktadır (Sagie and Elizur, 1999:376). McClelland (1961, 1965)’e göre yüksek başarı ihtiyacına sahip olan bireyler;

- Kişisel sorumluluk almakta son derece kararlılardır.
- Gerçek ve ulaşılabilir hedefler koyarlar.
- Mükemmellik arayışındadırlar, zorlayıcı işlerde çalışmaktan çekinmezler.
- Daha iyi işler yapmaya, görevleri yerine getirmeye ve çok çalışmaya isteklidirler.
- Başarıdan büyük haz duymaları sıklıkla görülür.
- Zihinlerini sürekli hedeflediklerindeki işle meşgul ederler.
- Hedefledikleri amaca doğru hangi düzeyde ulaştıklarını anlamak için hızlı ve kesin şekilde bir geri bildirim alma ihtiyacı duyarlar.

McClelland (1961, 1965), çalışmalarında ayrıca ağırlıklı olarak girişimcilerin kişilik özellikleri üzerinde durmuş ve onları başarılı kılan özelliklerin neler olduğunu belirlemeye çalışmıştır. Özellikle başarı ihtiyacının girişimciler için en önemli ve ayırt edici kişilik özelliği olduğunu belirtmiştir. Yüksek başarı ihtiyacı ile güdülenmiş bireylerin, başarılı olmak için gerekli olan motivasyona sahip olmaları nedeniyle, diğer bireylere kıyasla girişimciliğe yönelik davranışları sergilemeleri muhtemel bir sonuçtur. McClelland girişimciliği, başarı ihtiyacını ekonomik büyüme ve gelişmeye dönüştüren bir araç olarak tanımlamıştır.

3.2.2. Güç ihtiyacı

Güç ihtiyacı “başkalarını etkileme araçlarını denetleme yoluyla kişinin doyuma ulaşma eğilimi olarak tanımlanabilir (McClelland, 1969:38). Yüksek güç ihtiyacı içindeki bireyler, kendi çevresini, finansal ve maddi kaynakları, bilgiyi ve diğer insanları kontrol

altına alma arzusu göstermektedir (McClelland and Burnham, 1976). Bu kişiler, kontrol ve nüfuz odaklıdır ve liderlik fırsatları aramaya eğilimlidir (McClelland, 1987). Winter (1991), güç ihtiyacının altı temel göstergesini şöyle belirtmektedir (Apospori et al, 2004:147):

- Diğer insanlar üzerinde etkisi olabilecek oldukça güçlü davranışlar sergilemek.
- Özellikle bilgi toplayarak ya da başkalarını gözetleyerek, kontrol ya da denetimi oluşturmak.
- Etki etmeye kalkışmak, bir konuya inandırmaya, kabul ettirmeye ya da bunu kanıtlamaya çabalamak.
- Açıkça istenmese bile öneride bulunmak, desteklemek ya da yardım etmek.
- Başkalarını etkilemek
- Başkalarının hareketlerine güçlü duygusal tepkiler göstermek.

McClelland ve Burnham (1976), girişimciler ve yöneticiler üzerinde yaptıkları bir çalışmada, girişimcilerin yüksek bir başarı ihtiyacı ve daha düşük bir güç ihtiyacı içinde olduklarını, ancak yöneticilerin ise konumları gereği girişimcilerin tersine yüksek bir güç ihtiyacı ve daha düşük olarakta başarı ihtiyacı gösterdiklerini gözlemlemişlerdir.

3.2.3. Bağlanma (Yakın İlişki) ihtiyacı

Yüksek başarı ihtiyacı içindeki birey, sosyal ilişkilerini sürdürerek daha fazla zaman geçirmekte, gruplara katılarak, sevmeyi ve benimsenmeyi tercih ederek bu ihtiyacını gidermektedir (Kreitner and Kinicki, 2004:267). Böyle bir ihtiyaca güçlü bir biçimde sahip olan kişi, diğerleriyle olumlu duygusal ilişkiler arama yolundadır. Winter (1991), bağlanma ihtiyacının dört temel göstergesini şöyle belirtmektedir (Apospori et al., 2004: 147):

- Diğer insanlara karşı, olumlu, arkadaşça ya da çok yakın duygular göstermek.

- Arkadaşça bir ilişkinin aksaması ya da kesilmesi konusunda olumsuz duygular hissetmek, ya da tekrardan bu ilişkiyi canlandırmayı istemek.
- Yakın ilişkiye dayalı davranışlar göstermek.
- Yardım etmek, yardımcı olmak gibi geliştirici davranışlarda ve cana yakın ilgide bulunmak.

Bağlanma ihtiyacı yüksek bireyler genellikle ilişkilerinin kalitesi hakkında düşünme eğilimindedirler (McClelland, 1987). Atkinson ve Reitman (1956), genellikle bağlanma ihtiyaçları olan kişilerin, bireyler arasındaki ilişkileri geliştirmede aracı olmadığı sürece, görev performanslarıyla ilgilenmediklerini ifade etmektedir. Çalışmalar, orta derecede bağlanma ihtiyacı olan kişilerin, yüksek ve düşük bağlılığa sahip olanlardan daha etkili ve verimli yönetici ve yardımcı olma eğiliminde olduklarını göstermiştir (Lee, 1996).

İşletmeler iş görenlerin yenilikçi bir örgüt kültürünün temel taşlarından birisi olan girişimcilik yönelimine sahip olması beklemektedir. Örgütlerin yenilikçi bir kültüre sahip olmasının yolu ise işe bağlanmış iş görenlerden geçmektedir. Bu kişiler kendi hayat amaçlarıyla çalıştıkları şirketin misyonu arasında bağ kurabilmiş, değer sistemi oturmuş çalışanlardır. İşe bağlanma bireyler ve örgütler açısından farklılık yaratırken, hem beşeri sermayeyi geliştirerek hem yenilikçiliğe zemin hazırlayarak sürdürülebilir rekabet avantajı sağlayabilmektedir

3.3. İçsel Kontrol Odağı

Kontrol odağı, girişimci faaliyetlerin temel kişilik özelliklerinden biri olarak düşünülür (Venkatapathy, 1984). Bir bireyin hayatındaki olayları kontrol etme kabiliyeti olarak da tanımlanır (Begley and Boyd, 1987).

Rotter (1966), kişileri, ihtimalleri algılıyışlarına göre kategorize eder. Kontrol odağı temelde bilişsel bir sürekliliğin var olduğu varsayımına dayanır. Bazı kişiler kaderlerinin kendi kişisel kontrollerinde olduğuna güçlü bir şekilde inanırken (içsel kontrol odağı),

bazıları da kader ve şansın gücünün yaşamlarındaki olaylara olan etkisine daha çok inanmaktadır (dışsal kontrol odağı).

Dışsal kontrol odağı olan kişiler hayatlarını kontrol eden bir dış güç olduğuna inanırken içsel kontrol odağı olanlar hayatlarının her şeyini kontrol edebildiklerini düşünmektedir. Bireyin hayatında başarıyı veya başarısızlığı üstlenme veya hissetme derecesini belirleyen bu inanç, girişimci davranışlar üzerinde önemli etkilere sahiptir. İçsel kontrol odağı daha yoğun olan kişilerin, daha düşük bir içsel kontrol odağına sahip olanlar ile karşılaştırıldığında, girişimci davranışları yerine getirme ve başarıya daha fazla ihtiyaç duyma ihtimalleri daha yüksektir (Diaz and Rodriguez, 2003).

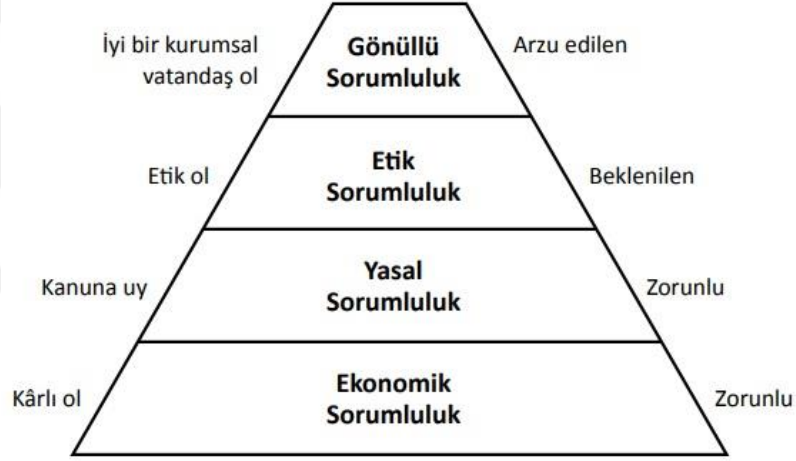
İş yerlerinde kontrol odağını inceleyen önceki çalışmalarda, içsel odağın arzu edilen çalışma sonuçlarının alınmasında pozitif yönde ilişkili olduğu raporlanmıştır: yüksek iş motivasyonu (Ng, Eby and Sorensen, 2006), karar alma (Kaplan Reneau and Whitecotton, 2001), iş tatmini (Judge and Bono, 2001) gibi. Brockhaus (1976), Rotter'in (1966) iç-dış ölçeğini kullanarak, girişimci ve yöneticilerin kontrol odaklarını karşılaştırmıştır. Girişimciler ile yöneticiler arasında önemli bir farklılık bulamasa da, elde ettiği sonuçlar Rotter (1966)'ın raporladığı içsel kontrol odağı sonuçlardan daha yüksektir. Aynı ölçeği kullanarak, Mescon ve Montanari (1982) yetkili satış bayileri ile bağımsız girişimcileri incelemiştir. Herbiri yüksek skorla içsel kontrol odaklı olsa da bağımsız girişimcilerin sonuçlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cromie (1987) yaptığı çalışmada 69 girişimcinin içsel kontrol odağı skorunun 41 yöneticininkinden önemli derece yüksek olduğunu bulmuştur.

3.4. Girişimcilik ve Bireysel Sosyal Sorumluluk İlişkisi

İşletmelerin varlıklarını sürdürebilmek için öncelikle ekonomik amaçlarını gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bunu gerçekleştirirken de; işletmeler sosyal sorumluluk ilkesiyle, toplumun menfaatini dikkate almalıdır. Bireyin toplumda yaşaması birtakım sorumluluklarını yerine getirmesine bağlı olduğu gibi işletmelerin de bir

toplumda faaliyet göstermesi ve bu faaliyetlerini sürdürmesi orumluluklarını yerine getirmesine bağlıdır.

1970'lerde kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ile birlikte, sosyal sorumluluk, hissedarların, tüm çalışanların ve toplumun çıkarlarını gözetem bir kavram halini alıştır. Carroll (1991), kurumsal sosyal sorumluluk ile ilgili işletmelerin topluma yapmak zorunda olduğu tüm yükümlülükleri ekonomik, yasal, etik ve gönüllü sorumluluklar olarak bölümlendirmiştir. Carroll'un kurumsal sosyal sorumluluk piramidi diye adlandırdığı bu piramit Şekil 3.4.1 de gösterilmektedir.

Şekil 3.4.1: Carroll'ın Sosyal Sorumluluk Piramidi.

İşletmeler, toplum içerisinde temel ekonomik birimlerdir ve asıl amaç, uygun bir kâr elde etmektir. Bu anlamda, ekonomik sorumluluklar, işletmelerin ilk seviyedeki sorumluluğu olarak tüketicilerin istek ve beklentilerine uygun ürün ve hizmet üretmesi ve üretilen bu ürün ve hizmetleri karlı olarak satması temeline dayanmaktadır. Ekonomik sorumluluğunu yerine getiremeyen kurumların sürdürülebilir olması beklenemez. Carroll'a göre sosyal sorumluluğun ekonomik unsurları şu şekilde sıralanabilir; işletme sahiplerine ve hissedarlarına yatırımın geri dönüşünü ve maksimum kazancı sağlamak, güçlü bir rekabet pozisyonunu yakalamak ve korumak, yeni işler ortaya koymak, çalışanlar için hakkaniyetli ödemeler yapmak, faaliyetlerin etkinliğini yüksek düzeyde tutmak, yeni kaynaklar araştırmak, teknolojik ilerlemeyi desteklemek, inovasyon, yeni

ürün ve hizmetler yaratmak. Bunu başaran kurumlar hem toplumun ihtiyacını hem de kendi ihtiyaçlarını yerine getirmiş olurlar. Bundan dolayı işletmelerin diğer tüm sorumlulukları ekonomik sorumlulukları üzerine kurulmuştur. Yasal sorumluluk, ekonomik sorumluluğa bağlı olarak işletmenin yasal sorumluluk alanlarını belirler. İşletmenin sorumlu olduğu çevreye karşı yerine getirmesi gereken kurallar, hukuki sorumluluklar, düzenlemeleri kapsar. Yasal sorumluluğun üzerinde yer alan etik sorumluluk, işletmenin etik kurallar dahilinde hareket etmesi gerektiği esasına dayanmaktadır. Gönüllü sorumluluk ise, işletmenin ülkesine, topluma ve tüm dünyaya yararlı faaliyetlerde bulunmasını ifade eder. Etik ve gönüllü sorumluluk, diğer sorumluluklara göre günümüzde işletmeler için önemi giderek artan iki sorumluluk alanıdır (Carroll, 1991:42)

Carroll (1991) aynı zamanda, bir işletmenin bütün sosyal sorumluluklarını yerine getirirken, ekonomik, yasal, etik ve gönüllü sorumlulukların birlikte, bir bütün olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İşletmeler hem işletme dışı faktörleri, hem de işletme içi faktörleri göz önünde bulundurarak bu sosyal sorumluluk gerçekleştirirler.

Herhangi bir ekonomik, yasal ve etik açıdan zorunluluk olmadığı halde, işletmelerin kendilerini yaptıkları her şeyde topluma karşı sorumlu hissetmesi ve toplumun gelişmesi adına birtakım katkılarda bulunması, bireyler tarafından çok daha inandırıcı olarak algılanmakta ve işletme ile toplum arasında duygusal bir bağın temelleri atılmaktadır. Toplumun beklentilerine uyumlu, sorunlarına ilgili olan kurumlar toplumda iyi niyetin oluşmasına ve böylelikle daha mutlu müşterilere, hissedarlara ve çalışanlara sahip olmayı sağlamış olurlar. Çalışan işletmenin en önemli işletme içi faktörlerinden birini ifade etmektedir. Yüksek sosyal sorumluluğa sahip birey olan çalışanlar toplumcudurlar. Toplumculuk duyarlılığı ifade eden bir kavramdır ve kişinin ilişkide olduğu diğer bireylerin, kurum ve kuruluşların ve hatta devletin istek tutum ve durumlarına karşı duyarlılık halidir. Bu nedenle bireysel sosyal sorumluluk algısı yüksek olan bu kişiler buldukları örgütlerin kültürleriyle çekişmezler. Çalıştıkları kurumun veya

organizasyonun amaç ve değerlerine duyarlı olarak hareket ederek işletmelerinin üretken işletmeler haline dönüşmesini ve genişlemesini sağlarlar. Waziri (2012)'nin ifade ettiği gibi, işletmeler yaratmak kadar önemli olan bir başka şey de mevcut işletmelerin üretken işletmeler haline dönüşmesi ve genişlemesidir. Gelişmeyi denge çizgisinin aşılması ve yeni bir denge çizgisine yönelmek olarak tanımlayan Schumpeter'e (1934) göre, bunu başarabilecek olan tek faktör girişimcidir. Bundan dolayı bireylerin sosyal sorumluluk algılarıyla, çalışma hayatlarındaki davranış ve farklılıklarının girişimcilik açısından irdelenmesi son derece önemlidir.

Huebner ve Lipsey (1981) "Kontrol odağının üç boyutu ile çevresel aktivizm arasındaki ilişki" adlı çalışmalarında ekolojik sorumluluk faaliyetlerine bireysel olarak katılmaya istekli olan kişilerin kendi davranışlarını iyileştirebileceğine yüksek oranda inanan kişiler olduğunu gözlemleyerek içsel kontrol odağı ile çevresel davranışlar arasında bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Ayrıca Amerikada yapılan çalışmada içsel kontrol odağı ile ekolojik ürünlerin satın alınma isteği arasında yüksek ilişki olduğu görülmüştür (Schwepker and Cornwell, 1991). Girişimcilik özelliklerinden içsel kontrol odağı ile sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin olmasından dolayı diğer girişimcilik özellikleri olan başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ve bağlanma ihtiyacı ile de bireysel sosyal sorumluluk arasında ilişki olabileceği düşünülmektedir.

McClelland (1976) bireylerin kişisel deneyimlerini ihtiyaçlarının etkilediğini ifade etmektedir. Başarı güdüsü yüksek olan bireyler sorunlara çözüm bulmada kişisel sorumluluk almak istemeleri ve yüksek enerji ve istekle zorlu çalışmalara girmeleri, güç kazanma ihtiyacında olan bireylerin diğer kişiler üzerinde güç ya da etki sahibi olma istekleri ile bağlanma ihtiyacında olan bireylerin diğerleriyle arkadaşlık ve duygusal ilişki içine girme istekleri, bir gruba katılarak kimlik duygusuna erişme istekleri gibi özellikler kişiyi bireysel sosyal sorumluluğu yerine getirmeye yönlendirebileceği düşünülür.

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, modeli, örneklemin özellikleri, araştırmada kullanılan ölçüm araçları tanıtılacak. Spss programıyla elde edilen faktör analizi, güvenirlik ve korelasyon ve regresyon analizi sonuçları, T testi ve anova testi sonuçları sunulacaktır.

4.1. Araştırmanın Amacı, Hipotezleri ve Modeli

Bu araştırmanın amacı bireysel sosyal sorumluluk ile girişimcilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu bağlamda demografik özellikler ile bireysel sosyal sorumluluk düzeyi ve başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı, bağlanma ihtiyacı, içsel kontrol odağı gibi girişimcilik özellikleri incelenmek istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, araştırma soruları aşağıdaki gibidir.

1. Başarı ihtiyacının bireysel sosyal sorumluluk tutumuna etkisi var mıdır?
2. Güç ihtiyacının bireysel sosyal sorumluluk tutumuna etkisi var mıdır?
3. Bağlanma ihtiyacının bireysel sosyal sorumluluk tutumuna etkisi var mıdır?
4. İçsel kontrol odağının bireysel sosyal sorumluluk tutumuna etkisi var mıdır?
5. Girişimciliğin bireysel sosyal sorumluluk tutumuna etkisi var mıdır?
6. Çalışılan kurumun sahiplik durumunun bireysel sosyal sorumluluk tutumuyla ilişkisi nasıldır?
7. Çalışılan kurumun sahiplik durumunun girişimcilik özellikleri ile ilişkisi nasıldır?
8. Eğitim durumunun bireysel sosyal sorumluluk tutumuyla ilişkisi nasıldır?
9. Eğitim durumunun girişimcilik özellikleri ile ilişkisi nasıldır?

Girişimcilik Özellikleri

- Başarı ihtiyacı
- Bağlanma ihtiyacı
- Güç ihtiyacı
- İçsel kontrol odağı

H1, H2, H3, H4, H5

Bireysel-Sosyal
Sorumluluk

H6a,b,c,d,e
H7a,b,c,d,e

Demografik özellikleri

- Sahiplik (kamu/özel)
- Eğitim

H6f, H7f

Şekil 4.1.1:Araştırma Model

Şekil 3.1'deki modelden çıkartılabilecek hipotezler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- H1= Başarı ihtiyacı bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler
- H2= Güç ihtiyacı bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler
- H3= Bağlanma ihtiyacı bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler
- H4= İçsel kontrol odağı bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler
- H5= Girişimcilik özellikleri bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler
- H6a: başarı ihtiyacı ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır
- H6b: Güç ihtiyacı ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır
- H6c: Bağlanma ihtiyacı ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır
- H6d: içsel kontrol odağı ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır.
- H6e= Girişimcilik özellikleriyle kamu-özel sektör arasında farklılık vardır
- H6f= Bireysel sosyal sorumluluk bilinci ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır.
- H7a: Başarı ihtiyacı eğitime göre farklılaşmaktadır.
- H7b: Güç ihtiyacı eğitime göre farklılaşmaktadır.
- H7c: Bağlanma ihtiyacı eğitime göre farklılaşmaktadır.
- H7d: içsel kontrol odağı eğitime göre farklılaşmaktadır.
- H7e= Girişimcilik özellikleri eğitime göre farklılaşmaktadır.
- H7f= Bireysel sosyal sorumluluk tutumu eğitime göre farklılaşmaktadır.

4.2. Veri Toplama Yöntemi ve Ölçüm Araçları

Araştırma hipotezlerini test etmek için gerekli veri seti, anket yöntemiyle sağlanmıştır. Öne sürülen kavramsal yapılarının ölçülebilmesi için aşağıdaki ölçeklerden faydalanılmıştır. Başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı, bağlanma ihtiyacı, içsel kontrol odağı, ve bireysel sosyal sorumluluk ölçümlerinde beşli likert tipi ölçek kullanılmıştır. Buna göre seçeneklerde “1” kesinlikle katılmıyorum’u, “5” kesinlikle katılıyorum’u temsil etmektedir.

Girişimcilik faktörlerinden olan McClelland ihtiyaçlar kuramındaki başarı, güç ve bağlanma gereksinimleri için temelde *R. Steers and D. Braunstein’a (1976) dayanan Richard D. Irwin (1990) tarafından geçerliliği kanıtlanmış ölçek kullanılmıştır*. Bu ölçekte her bir ihtiyaç için 5’er soru yer almaktadır. Tüm bu boyutlar için yüksek skorlar yüksek gereksinime işaret etmektedir.

İçsel kontrol odağı değişkenini ölçümlemek için Rotter, J.’den (1966) alınan 3 maddelik ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekte yüksek skorlar yüksek içsel kontrol odağını temsil etmektedir.

Ölçekte bireysel sosyal sorumluluğu ölçmek için 35 madde kullanılmıştır. Ölçeğin bu kısmında Eraslan’ın (2011) bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri ölçeğinden faydalanılmıştır. Ölçekte yüksek skor yüksek bireysel sosyal sorumluluk seviyesini ifade etmektedir.

Örneklemin karakteristiğinin ortaya çıkartılması için cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, çocuk sayısı ve çalışılan kurumun sahiplik durumu ile iş alanına ilişkin sorular sorulmuştur.

4.3. Araştırma Örneklemi

Araştırma örneklemi 18 yaş üstü hali hazırda çalışmakta olan bireylerden kolayda örnekleme yolu ile seçilen 238 kişiden oluşmaktadır. Veri toplamada gönüllü olanlar çalışmaya dahil edilerek anket yöntemi kullanılmıştır. Ankete katılanlar arasında kamu ve özel sektör çalışanları, öğretmenler, kimyagerler, bilişimciler yer almaktadır.

Tablo 4.3.1’de katılımcıların demografik özellikleri gösterilmiştir. Bu kapsamda araştırmaya katılanların 133’ü kadın, 105’i erkektir. Katılımcıların yaklaşık %5’i 18-22; %16’sı 23-27; %20’si 28-32; %21’i 33-37; %18’i 38-42; %7’si 43-47; %8’i 48-52 ve %4’ü 53 yaş ve üstü yaş olup çoğunluğu Y kuşağındadır. Örneklerin büyük bir çoğunluğu üniversite (%53) mezunu olup geri kalanı lise, önlisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almış kişilerden oluşmaktadır. Medeni hal bakımından katılımcıların %41’i bekar %59’u da evli olduğu görülmektedir. Yine katılımcıların %49’u çocuk sahibiyken %51’nin çocuğu yoktur. Örneklemin %57,6’sı kamu sektöründe çalışıyor olup bunlardan %18,9’u Ticaret Bakanlığı, %18,9’u Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve geriye kalan 19,8’i Milli Eğitim Bakanlığı personelidir. Mesleki açıdan kimyager ve öğretmenler çoğunlukta olup geri kalanını bilişim, inşaat, otomotiv ve turizm sektörü çalışanları oluşturmaktadır.

Tablo 4.3.1: Demografik Analiz Tablosu

Özellik	Frekans	%
Cinsiyet		
Kadın	133	55,9
Erkek	105	44,1
Yaş		
18-22	11	4.6
23-27	38	16
28-32	49	20.6
33-37	51	21.4
38-42	43	18.1
43-47	17	7.1
48-52	19	8
53 ve üstü	10	4.2

Özellik	Frekans	%
Eğitim		
Lise	26	10.9
Önlisans	26	10.9
Lisans	127	53.4
Yüksek lisans	44	18.5
Doktora	15	6.3
Medeni Durum		
Bekar	97	40.8
Evli	141	59.2
Çocuk sayısı		
Yok	122	51.3
1 tane	64	26.9
2 tane	46	19.3
3 tane	5	2.1
4 tane ve üstü	1	0.4
Kurumunuzun Sahiplik Durumu		
Kamu	137	57.6
Ticaret Bakanlığı	45	18,9
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	45	18,9
Milli Eğitim Bakanlığı	47	19,8
Özel	101	42.4
Mesleki alan		
Kimya	54	22.7
Eğitim	68	28.6
Bilisim	24	10.1
Diğer	92	38,6

Çarpıklık ve basıklık ölçüleri bir serideki gözlem değerlerinin dağılımının şeklini ortaya koyan ölçülerdir. Çarpıklık ölçüsü serinin frekans dağılımının simetrik dağılımdan uzaklaşma derecesini göstermekte iken basıklık ölçüsü verilerin normal dağılıma göre ortalama etrafında ne kadar yoğun bir şekilde dağıldığını göstermektedir (Hair, Black, 2010) Çarpıklık ölçüsünün işaret büyüklüğü verinin çarpıklığının şiddetini ve yönünü gösterir. Basıklık ölçüsünün büyüklüğü ise verilerin ortalama civarında aşırı yoğunlaştığına, küçüklüğü ise verilerin ortalamaya etrafında fazla dağınık olduğuna işaret etmektedir. Tablo 4.3.2’de bu çalışmadaki ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri görülmektedir.

Tablo 4.3.2: Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık, Basıklık Değerleri

		Ortalama	S.S.	Çarpıklık	Basıklık
İçsel Kontrol Odağı	ILC1	1,9832	0,78470	0,928	1,035
	ILC2	1,9580	0,84089	0,853	0,443
	ILC3	2,0966	0,83887	0,767	0,304
Başarı İhtiyacı	NA1	3,8025	0,89941	-1,109	1,366
	NA2	3,5420	1,03337	-0,703	-0,124
	NA3	4,0882	0,84481	-1,524	3,277
	NA4	4,2034	0,87089	-1,655	3,811
	NA5	4,2773	0,78943	-1,833	5,336
Güç ihtiyacı	NF1	0,95043	-0,769	0,574	-0,293
	NF2	3,6639	1,05764	-0,675	-0,047
	NF3	3,6765	0,95043	-0,769	0,574
	NF4	2,7605	1,15351	0,296	-0,873
	NF5	3,1555	1,05792	-0,358	-0,612
Bağlılık ihtiyacı	NAF1	3,4882	0,97277	-0,358	-0,599
	NAF2	3,9563	0,79351	-0,878	1,379
	NAF3	3,7589	0,87050	-0,745	0,566
	NAF4	3,6783	0,93030	-0,597	-0,071
	NAF5	3,6996	0,96064	-0,750	0,461
Bireysel Sosyal Sorumluluk	SR1	3,3613	0,98282	-0,589	-0,188
	SR2	3,5042	0,94466	-0,497	-0,232
	SR3	3,4454	0,96956	-0,545	-0,279
	SR4	3,7689	0,92843	-0,800	0,525
	SR5	3,5252	1,03392	-0,472	-0,375

4.4. Ölçek Geçerliliği ve Güvenilirliği

Anderson ve Gerbing (1988), ölçüm modellerinde her bir göstergenin gizli değişken üzerindeki faktör yükünün anlamlı olması ile yakınsama geçerliliğinin sağlanabileceğini söylemektedir. Ancak Hair et al (2010), bu kriterin asgari bir ölçü olduğunu ileri sürerek, anlamlı olmakla birlikte, faktör yükleri 0,50 ve üzeri, ideal olarak da 0,70 ve üzerinde olan göstergelerin, gösterge düzeyinde yakınsama geçerliliğini sağlayacağını belirtmektedir.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, modifikasyon indeksine göre elenmesi durumunda modelde en fazla iyileşme sağlayacak olan ve faktör yükleri 0,50'in altında olan göstergeler (NF1, NF2, NAF1) modelden elenmiştir. Tablo 4.3, nihai doğrulayıcı faktör analizi amaçlarına göre göstergelerin faktör yüklerini (FY) göstermektedir.

Tablo 4.4.1'e bakıldığında, gerek toplam gerekse gruplar bazında, faktör yüklerinin anlamlı, 0.50 ve üzerinde olduğu görülmektedir. Buna göre gösterge bazında geçerlilik sağlanmıştır (Anderson ve Gerbing, 1988). Açıklanan toplam varyans: 57,765'tir

KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değerlerinin, faktör analizine ilerleyebilmek için 0,60 ve üzerinde olması gerekmektedir. Faktör analizine tabi değişkenlerimiz için değeri 0,81 olup veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.4.1: Faktör Analizi

	Bireysel sosyal sorumluluk	Başarı ihtiyacı	Bağlanma ihtiyacı	Güç ihtiyacı	İçsel kontrol odağı
SR31 Toplumsal sorunlara dikkat çekmeyi sağlayacak etkinliklerde yer alırım.	,794				
SR35 Sokak çocuklarının topluma kazandırılması için çalışmalara gönüllü katılırım.	,788				
SR32 Çevremdeki insanları toplumsal meselelerde aktif olmaya davet ederim.	,764				
SR34 Çocuk Felci, Rett, AIDS gibi hastalıkların önlenmesine ve bebek ölümlerinin azaltılmasına yönelik yapılan kampanyalara destek veririm.	,719				
SR33 Küresel ısınmaya ve HES'lere dikkat çekmek amacıyla yapılan kampanyalara destek veririm.	,700				
NA3 Gerçekçi hedefler koyup onlara ulaşmaktan zevk alırım.		,770			
NA4 Görevimi tamamladıktan sonra ne ölçüde başarılı olup ilerleme kaydettiğimi bilmek isterim. yaptığım her işin sonucunu görmek isterim.		,741			
NA5 Zor bir görevi tamamlamaktan haz duyarım.		,721			
NA2 Aşmam gereken zorlukların olması hoşuma gider.		,672			
NA1 Geçmiş dönemlerdeki iş performansımı geliştirmek için çok çaba sarfederim.		,560			
NAF2 Başkaları tarafından sevilmeyi isterim.			,784		

NAF3 İş arkadaşlarımla yakın ilişkiler kurma eğilimindeyim.			,648		
NAF4 Çeşitli guruplara veya organizasyonlara ait olmak hoşuma gider.			,642		
NAF5 Tek başıma çalışmaktansa başkalarıyla beraber çalışmak daha çok hoşuma gider.			,576		
NF4 İnsanları kendi istediğim doğrultuda yönlendirmek hoşuma gider.				,797	
NF5 Sıklıkla etrafımdaki olaylar üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmak için çaba sarf ederim.				,770	
NF3 Onaylamadığım şeyleri yapanlara müdahale ederim.				,588	
LC5 İstediğimi alabilmem çok çalışmama bağlıdır.					,764
LC7 Hayatta başarılı olmam, kendi yeteneklerime bağlıdır.					,660
LC4 Hayatımı kendi davranışlarım belirler.					,657
Açıklanan toplam varyans: 57,765					

Tablo 4.4.2'de güvenilirlik analizi sonuçları yer almaktadır. Tabloda kullanılan madde sayısı ve faktör analizi sonucu çıkartılan madde sayılarına yer verilmiştir. Alfa katsayısını Cronbach (1951) 0,70'in içsel güvenilirlik için yeterli olduğunu kabul ederken, Kathura (2000) 0,60 ve üzerindeki alfa katsayısını kabul edilebilir olarak görmektedir. Yapılan analiz sonucu bireysel sosyal sorumluluğun Cronbach's Alpha değerleri 0,84 olup çok güvenilirdir. Başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ve bağlanma ihtiyacı için Cronbach's Alpha değerleri sırasıyla 0,785, 0,665 ve 0,652 olarak güvenilir sonuçlar eşde edilmiştir. İçsel kontrol odağının ise 0,578 olup orta düzeyde güvenilirdir.

Tablo 4.4.2: Güvenirlik analizi

	Cronbach's Alpha	Çıkarılan Madde Adeti	Kullanılan Madde Sayısı
İçsel kontrol odağı	,578	-	3
Başarı ihtiyacı	,785	-	5
Güç ihtiyacı	,665	2	3
Bağlanma ihtiyacı	,652	1	4
Bireysel sosyal sorumluluk	,840	-	5

Tablo 4.4.3'teki değişkenler arası korelasyon incelendiğinde bireysel sosyal sorumluluk ile başarı ihtiyacı ($r=,379^{**}$); bireysel sosyal sorumluluk ile güç ihtiyacı ($r=,216^{**}$); bireysel sosyal sorumluluk ile bağlanma ihtiyacı ($r=,341^{**}$) ve bireysel sosyal sorumluluk ile girişimcilik (genel) ($r=,344^{**}$) aralarında anlamlı bir ilişki var olduğu görülmektedir. Ayrıca başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ile bağlanma ihtiyacının kendi aralarında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip oldukları söylenebilir. Bunlara ek olarak bir de bu ihtiyaçların iç kontrol odağı ile aralarında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Son olarak bireysel sorumluluk ile içsel kontrol odağı arasında, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur ($r=-,223^{**}$).

Tablo 4.4.3: Değişkenlerarası Korelasyon Tablosu

	Bireysel sosyal sorumluluk	İçsel kontrol odağı	Başarı ihtiyacı	Güç ihtiyacı	Bağlanma ihtiyacı
İçsel kontrol odağı	-,223**				
Başarı ihtiyacı	,379**	-,374**			
Güç ihtiyacı	,216**	-,227**	,270**		
Bağlanma ihtiyacı	,341**	-,225**	,347**	,276**	
Girişimcilik (genel)	,344**	,076	,585**	,697**	,671**

**0.01 derecesinde anlamlı

Tablo 4.4.4 'te her bir değişkenin ortalama değeri, standart sapma değeri ve veri adeti yer almaktadır. Girişimcilik özelliklerinden başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ve bağlanma ihtiyacının ortalamaları 3'ün üzerinde iken içsel kontrol odağının ortalama değeri 3'ün altındadır. Katılımcıların içsel kontrol odaklarının düşük olduğu görölmektedir. Bu da korelasyon ilişkisinde içsel kontrol odağı ile başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ve bağlanma ihtiyacı arasında ters yönde anlamlı ilişki olma sebebini açıklamaktadır.

Tablo 4.4.4: Tamamlayıcı istatistikler

	Ortalama	Standart Sapma	N
Bireysel sosyal sorumluluk	3,5210	,75984	238
İçsel kontrol odağı	2,0812	,68944	238
Başarı ihtiyacı	3,9830	,65324	238
Güç ihtiyacı	3,1975	,80186	238
Bağlanma ihtiyacı	3,6891	,67970	238
Girişimcilik	3,2377	,36233	238

4.5. Hipotezlerin Testi

Bu araştırmanın temel amacı bireysel sosyal sorumluluğa etki eden girişimcilik özelliklerini tespit etmektir. Bunun için regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.5.1'de regresyon sonuçları verilmektedir.

Analiz sonuçları başarı ihtiyacının ($\beta=,261^{**}$) ve bağlanma ihtiyacının($\beta=,217^{**}$) bireysel sosyal sorumluluk üzerinde olumlu ve anlamlı etkisinin olduğunu göstermektedir. Buna göre H1 ve H3 hipotezleri desteklenmektedir. Ancak, güç gereksiniminin ve içsel kontrol odağının bireysel sosyal sorumluluk üzerindeki etkisine bakıldığında anlamlı bir etkinin olmadığı görölmektedir. Bu da araştırmanın H2 ve H4 hipotezinin desteklenmediğini göstermektedir.

Tablo 4.5.1: Girişimcilik özelliklerinin alt boyutlarının her birinin bireysel sosyal sorumluluk üzerindeki etkisi

Bağımlı değişken: Bireysel sosyal sorumluluk	Standart Katsayılar	t	Sig.
	Beta		
İçsel kontrol	-,061	-,947	,345
Başarı ihtiyacı	,261**	3,920	,000
Güç ihtiyacı	,072	1,155	,249
Bağlanma ihtiyacı	,217**	3,387	,001
F=14,733 R ² =0,202 Adj R ² =0,188 Sig. 0,000			

**0.01 derecesinde anlamlı

Tablo 4.5.2: Girişimciliğin genel olarak bireysel sosyal sorumluluk üzerindeki etkisi

Bağımlı değişken: Bireysel sosyal sorumluluk	Satandardize edilmemiş Standart Katsayılar	t	Sig.
	Beta		
Girişimcilik (genel)	,344**	5,625	,000
F=31,642 R ² =0,118 Adj R ² =0,114 Sig. 0,000			

**0.01 derecesinde anlamlı

Genel girişimcilik kavramının bireysel sosyal sorumluluğa etkisine bakıldığında (Tablo 4.5.2) model anlamlı bulunmuş, girişimciliğin bireysel sosyal sorumluluğu, anlamlı ve pozitif yönde etki ettiği ($\beta=,344^{**}$ $p<0,01$) tespit edilmiştir. Bu bulgu ile H5 hipotezinin de desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkileri araştırdıktan sonra, bu değişkenleri etkileyebilecek demografik faktörlerin farklılıkları araştırılmıştır. Buna göre, çalışılan kurumun sahiplik türü ile eğitim durumu arasındaki farklılıkları karşılaştırmak için sırasıyla T testi ile anova testi yapılmıştır.

Tablo 4.5.3'te özel kurumlarda çalışanlar ile kamu kurumlarında çalışanlar karşılaştırılmıştır. Özel kurumlarda çalışanların içsel kontrol odağı düzeyleri kamuda çalışanlarinkine göre anlamlı derecede ($F=3,936^*$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer değişkenler için yani başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı, bağlanma ihtiyacı ile girişimcilik ve bireysel sosyal sorumluluk seviyelerinde çalışılan kurumun sahiplik durumu açısından gruplar arasında bir farklılık söz konusu olmadığı anlaşılmıştır. Bu analiz sonucu ile H6d hipotezinin desteklendiğini fakat diğer H6e, H6a, H6b, H6c ve H6f hipotezlerinin desteklenmediği görülmektedir.

Tablo 4.5.3: T-test: Özel sektör-Kamu sektörü Ayrımı

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means
		F	Sig.	T
Bireysel sosyal sorumluluk	Varyansları eşit varsayarak	,313	,577	-1,624
	Varyansları eşit varsaymayarak			-1,633
Başarı ihtiyacı	Varyansları eşit varsayarak	,071	,790	-,867
	Varyansları eşit varsaymayarak			-,862
Güç ihtiyacı	Varyansları eşit varsayarak	1,003	,318	-2,659
	Varyansları eşit varsaymayarak			-2,701
Bağlanma ihtiyacı	Varyansları eşit varsayarak	,002	,965	-1,578
	Varyansları eşit varsaymayarak			-1,584
İçsel kontrol odağı	Varyansları eşit varsayarak	3,936	,048	-,658
	Varyansları eşit varsaymayarak			-,645
Girişimcilik	Varyansları eşit varsayarak	,031	,861	-2,941
	Varyansları eşit varsaymayarak			-2,977

Eğitim durumuna göre inceleme yapıldığında Tablo 4.5.4'te görüldüğü gibi bireysel sosyal sorumluluk, bağlanma ihtiyaçı ve girişimcilikte (0,05 düzeyinde) anlamlı bir farklılaşma söz konusudur.

Tablo 4.5.4: Anova Testi: Eğitim Durumu

		Karelerin Toplamı	df	Ortalamaların karesi	F	Sig.
Bireysel sosyal sorumluluk	Gruplar arasında	9,033	4	2,258	4,117	,003
	Grup içinde	127,802	233	,549		
	Toplam	136,835	237			
Başarı İhtiyacı	Gruplar arasında	1,692	4	,423	,991	,413
	Grup içinde	99,441	233	,427		
	Toplam	101,134	237			
Güç İhtiyacı	Gruplar arasında	5,314	4	1,328	2,105	,081
	Grup içinde	147,072	233	,631		
	Toplam	152,385	237			
Bağlanma İhtiyacı	Gruplar arasında	5,573	4	1,393	3,124	,016
	Grup içinde	103,919	233	,446		
	Toplam	109,492	237			
İçsel kontrol	Gruplar arasında	3,483	4	,871	1,858	,119
	Grup içinde	109,169	233	,469		
	Toplam	112,652	237			
Girişimcilik	Gruplar arasında	1,247	4	,312	2,431	,048
	Grup içinde	29,867	233	,128		
	Toplam	31,114	237			

Tablo 4.5.5'te bireysel sosyal sorumluluk tutumunun eğitim açısından nasıl farklılaştığı grlmektedir. Lise ve ön lisans seviyesinde eğitim alanların yüksek öğrenim görenlere göre daha fazla bireysel sosyal sorumluluk sahibi olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak eğitim seviyesi arttıça sosyal sorumluluk algısının düştüğü söylenebilir.

Tablo 4.5.5: Duncan Testi: Bireysel Sosyal Sorumluluk

Eğitim Durumu Duncan ^{a,b}	N	Alfa için alt küme = 0.05		
		1	2	3
Doktora	15	3,1733		
Lisans	127	3,4346	3,4346	
Yüksek lisans	44	3,4818	3,4818	
Lise	26		3,8385	3,8385
Ön lisans	26			3,8923
Sig.		,138	,051	,783
Homojen alt kümeler için grup ortalamaları gösterilmektedir.				
a. Harmonik ortalama büyüklüğünü kullanmaktadır = 28,704.				
b. Grup boyutları eşittir. Harmonik grup ortalamaları kullanılmıştır. 1. Tip hataların seviyesi garanti edilmemiştir.				

Bağlanma ihtiyacı eğitim durumuna göre nasıl farklılaştığı Tablo 4.5.6'da görülmektedir. Lise ve Ön lisans eğitimi alan kişilerin bağlanma ihtiyaçlarının en yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Lisans eğitiminden sonra eğitime devam edildikçe bağlanma ihtiyacının arttığı gözlenmiştir.

Tablo 4.5.6: Duncan Testi: Bağlanma ihtiyacı

Eğitim Durumu Duncan ^{a,b}	N	Alfa için alt küme = 0.05	
		1	2
Lisans	127	3,5886	
Yüksek lisans	44	3,6477	3,6477
Doktora	15	3,6833	3,6833
Ön lisans	26	3,9327	3,9327
Lise	26		4,0096
Sig.		,075	,061
Homojen alt kümeler için grup ortalamaları gösterilmektedir.			
a. Harmonik ortalama büyüklüğünü kullanmaktadır = 28,704.			
b. Grup boyutları eşittir. Harmonik grup ortalamaları kullanılmıştır. 1. Tip hataların seviyesi garanti edilmemiştir.			

Tablo 4.5.7’de girişimcilik özelliğinin eğitime göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Lise eğitimi alanların diğer eğitim düzeylerine göre daha fazla girişimcilik özelliğine sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

Tablo 4.5.7: Duncan Testi: Girişimcilik özelliği

Eğitim Durumu Duncan ^{a,b}	N	Alfa için alt küme = 0.05	
		1	2
Ön lisans	26	3,1973	
Lisans	127	3,1975	
Doktora	15	3,2153	
Yüksek lisans	44	3,2729	3,2729
Lise	26		3,4276
Sig.		,474	,103
a. Harmonik ortalama büyüklüğünü kullanmaktadır = 28,704.			
b. Grup boyutları eşittir. Harmonik grup ortalamaları kullanılmıştır. 1. Tip hataların seviyesi garanti edilmemiştir.			
a. Harmonik ortalama büyüklüğünü kullanmaktadır = 28,704.			

Tüm araştırma hipotezlerinin test edilmesine yönelik sonuçlar Tablo 4.5.8’de özetlenmektedir.

Tablo 4.5.8: Hipotez Sonuçları

	Araştırma Hipotezi	Sonuç
H1	Başarı ihtiyacı bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler.	desteklendi
H2	Güç ihtiyacı bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler.	desteklenmedi
H3	Bağlanma ihtiyacı bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler.	desteklendi
H4	İçsel kontrol odağı bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler.	desteklenmedi
H5	Girişimcilik özellikleri bireysel sosyal sorumluluk tutumunu pozitif yönde etkiler.	desteklendi
H6a	Başarı ihtiyacı ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır.	desteklenmedi
H6b	Güç ihtiyacı ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır.	desteklenmedi
H6c	Sevgi ihtiyacı ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır.	desteklenmedi
H6d	İçsel kontrol odağı ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır.	desteklendi
H6e	Girişimcilik özellikleriyle kamu-özel sektör arasında farklılık vardır.	desteklenmedi
H6f	Bireysel sosyal sorumluluk bilinci ile kamu-özel sektör arasında farklılık vardır.	desteklenmedi
H7a	Başarı ihtiyacı eğitime göre farklılaşmaktadır.	desteklenmedi
H7b	Güç ihtiyacı eğitime göre farklılaşmaktadır.	desteklenmedi
H7c	Bağlanma ihtiyacı eğitime göre farklılaşmaktadır.	desteklendi
H7d	İçsel kontrol odağı eğitime göre farklılaşmaktadır.	desteklenmedi
H7e	Girişimcilik özellikleri eğitime göre farklılaşmaktadır.	desteklendi
H7f	Bireysel sosyal sorumluluk tutumu eğitime göre farklılaşmaktadır.	desteklendi

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada girişimcilik özelliklerinin bireysel sosyal sorumluluğa etkileri incelenmiştir. Bu bağlanmada başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı, bağlılık ihtiyacı ile içsel kontrol gibi girişimciliğin temel boyutlarının bireysel sosyal sorumluluk tutumuna yansımaları gözlemlenmiştir. Aynı zamanda iki demografik özelliğin -sektör ve eğitim-sözkonusu kavramlarla olan ilişkisine de bakılmıştır.

Sanyang ve Huang (2010), tanımlarında, girişimcilik ile bir kişinin davranışsal özellikleri ve bilinci arasında bir ilişki bulunduğunu önermiştir Mueller ve Thomas'a (2001) göre, kişilik faktörleri girişimci faaliyetlerde önemli rol oynamaktadır. Sosyo-kültürel geçmiş ve kişilik özellikleri bireylerin girişimci davranışlarını motive etmektedir. Bu çalışmada girişimciliğin gerek toplum gerekse birey için önemli kişilik özelliklerinden biri olan bireysel sosyal sorumluluğu pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir.

Teoriler (Maslow'un İhtiyaç Hiyerarşisi, Alderfer'in ERG Teorisi, Herzberg'in İki Faktörlü Teorisi ve McClelland'ın Manifest Gerekliliği Teorisi) insanların kendi ihtiyaçları doğrultusunda motive olduğunu destekler. Motivasyon, belirli hedefleri gerçekleştirmek için genel bir ihtiyaç ve arzudur (Baucum, 1999). Yapılan çalışmalarda bireyin sosyal sorumluluk ile motivasyon faktörleri olan başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ve bağlanma ihtiyacı karşılaştırıldığında genel olarak birbirleri ile aralarında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yüksek başarı ihtiyacı içindeki birey, sosyal ilişkilerini sürdürerek daha fazla zaman geçirmekte, gruplara katılarak, sevmeyi ve benimsemeyi tercih ederek bu gereksinimini gidermektedir (Kreitner and Kinicki, 2004:267). Böyle bir gereksinime güçlü bir biçimde sahip olan kişi, diğerleriyle olumlu duygusal ilişkiler arama yolundadır. Çalışma sonunda elde edilen verilerle bu literatür bilgisini destekler şekilde bireysel sosyal sorumluluğa başarıma ihtiyacının etkisinin bağlanma ihtiyacının etkisine oranla

daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Sırasıyla bireysel sosyal sorumluluğun üzerine olan etkileri %26,1 ve %21,7'dir.

Kontrol odağı da girişimci faaliyetlerin temel kişilik özelliklerinden biri olarak düşünülür (Venkatapathy, 1984), ayrıca bireyin hayatındaki olayları kontrol etme kabiliyeti olarak da tanımlanır (Begley and Boyd, 1987). İçsel kontrol odağına sahip kişilerin, hayatlarını daha iyiye götürmek ve kişisel gelişimlerini sağlamak için çalışmaya ve sorumluluk almaya eğilimli olduklarını; buna karşın dış kontrol odağına sahip olanların daha çok kaderci bir anlayış içinde hayatlarının kontrolünü ellerinde tutmaktan uzak olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır (Canbay, 2007: 5-6). İçsel kontrol odağına sahip olan bireyler başarılı, etkili, atılgan, girişimci, güvenli ve bağımsız kişilerdir (Silvester et.al., 2002: 61). Bu tip kişiler, çevresel koşulları değiştirme konusunda daha istekli davranmakta (Spector and O'Connell, 1994: 2) ve toplumsal olaylarda aktif yer almaktadırlar. Yapılan araştırma sonucu ise bu durumu destekler şekilde çıkmamıştır. İçsel kontrol odağı ile bireysel sosyal sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun sebebi çalışmaya katılan örneklemin içsel kontrol odağı seviyelerinin düşük olmasından kaynaklanmış olabilir. Yani dışsal kontrol odaklı oldukları söylenebilecek bu örneklerin hem kendileriyle ilgili durumları hem de başkalarının yaşadığı durumları algılama ve değerlendirmelerinde kendi sorumluluklarını üstlenmemelerinden ve hayattaki olayları etkileyebilme kanılarının düşük olmasından dolayı toplumsal olaylarda da aktif rol almak istememelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Ayrıca yapılan çalışmada girişimciliğin bireysel sosyal sorumluluğa olan etkisi karşılaştırıldığında, girişimciliğin bireysel sosyal sorumluluğu %34 oranında açıkladığı görülmüştür. Yani girişimci özellikler desteklediğinde daha verimli ve yenilikçi bireyler çalıştıkları kurumun kalkınmasına katkıda bulunurken aynı zamanda toplumsal katkıyı da arttıracaklardır.

Bu çalışmada ayrıca, çalışılan kurumun sahiplik durumu ile girişimcilik özelliklerinin ve bireysel sosyal sorumluluk değişkenleri arasında herhangi bir farklılaşma olup olmadığı

incelenmiştir. Kamu ve özel sektörde çalışanların ayrı ayrı bireysel sosyal sorumluluk algılarıyla, girişimcilik özellikleri irdelendiğinde bireysel sosyal sorumluluk açısından bir farklılaşma söz konusu değilken özel sektör çalışanlarının içsel kontrol odağının daha fazla olduğu görülmüştür.

Diğer demografik faktörlerden eğitim açısından yapılan incelemede lise seviyesinde eğitim alan kişilerin bireysel sosyal sorumluluk, bağlanma ihtiyacı ve girişimcilik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Eğitim seviyesi arttıkça bireylerin sosyal sorumluluk düzeylerinin düştüğü yani toplumsal olaylara daha duyarsızlaştığı tespit edilmiştir. Eğitim arttıkça, zaman problemi, başka öncelikler, önyargı artışı gibi faktörlerin ortaya çıkmasının bu duruma sebep olabildiği söylenebilir. Bunun yanında lise eğitimi alan kişilerin bağlanma ihtiyacı en yüksekken lisans eğitimi alanların en düşük olduğu görülmüştür. Lisans sonrası eğitime devam eden fertlerde ise bağlanma ihtiyacı artmaktadır. Bilgi, beceri açısından kendini yeterli bulmayan lise eğitimi alan fertler daha duygusal bağ kurabilmektedir. Farkındalık seviyelerinin düşük olmasından dolayı da daha cesur ve girişimci olabilmektedirler. Lisans sonrası eğitime devam eden bireylerde farkındalık seviyelerinin artmasından dolayı risk alma eğilimlerinin azalması söz konusu olacağından girişimcilik özellikleri azalırken daha fazla kaygı ve endişeye sahip olabilmeleri bağlanma ihtiyaçlarını arttırmaktadır.

Her araştırma gibi bu araştırma da belirli kısıtlar içermektedir. Sonuçlar yorumlanırken yatay kesit veriler kullanılmıştır. Nedensel ilişkilere işaret eden araştırmaların, hem bireysel hem de zamana bağlı farklılaşmayı hesaba katan boylamsal verilerle gerçekleştirilmesi daha uygun bulunmaktadır (Bono and McNamara, 2011). Yapılan çalışmada örneklerin İstanbul gibi büyük şehirde yaşayan bireylerden oluşuyor olması da göz önünde bulundurulmalıdır. Metropolde yaşayanlar ile kırsalda yaşayanlar arasında nasıl bir farklılaşmanın olabileceği gözlenememiştir. Tüm Türkiye'yi kapsayacak bir şekilde bu çalışma genişletilebilir. Ayrıca sektör bazında daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir. Bu çalışmada ağırlıklı olarak daha ziyade kimya, eğitim ve bilişim sektörlerinde çalışanlardan yararlanılmıştır. Kamu sektöründeki örnekler sadece Ticaret

bakanlığı, Ulaştırma ve alt yapı bakanlığı ile Milli eğitim bakanlığından oluşmaktadır. Tüm bakanlıkları kapsayacak şekilde bir inceleme yapılmamıştır.

Bu çalışma girişimcilik özelliklerinin alt boyutlarından sadece başarı, güç, bağlanma ihtiyaçları ile içsel kontrol odağı açısından ele alınmış sözkonusu boyutların bireysel sosyal sorumluluk kavramı üzerindeki etkisine yoğunlaşmıştır. Girişimciliğin bağımsızlık ihtiyacı, inovasyon, risk alma, özerklik, gibi daha birçok boyutu da bulunmaktadır. Bu konularda da çalışmalar yürütülebilir.

Bu çalışmada bireysel sosyal sorumluluk sadece girişimcilik açısından incelenmiştir. Bunun yanında iş etiği, örgütsel bağlılık, etik liderlik, etik iklim, takım çalışmasına yatkınlık veya performans gibi daha birçok alanla olan ilişkisi de incelenebilir.

Sonuç olarak bu çalışmayla toplum yararına etkileri aşikâr olan ve ayrıca bireyler ve toplum açısından son derece önemli olan bireysel sosyal sorumluluk kavramıyla girişimciliğin birlikte irdelenmesinin ne derece önemli olduğu görülmüştür. Bu nedenle, bireysel sosyal sorumluluğu yüksek bireyler ile bireysel sosyal sorumluluğu düşük bireylerin hangi davranışlarında, ne gibi farklılıklar olduğunun bilinmesi son derece önemli olduğu düşünülerek ileride bu konuyla ilgili kapsamlı bir araştırma yapılması önerilmektedir.

Bireysel sosyal sorumluluk gerek toplumun gerekse çalışılan kurumun gelişimi için önem taşıdığından dolayı çalıştığı kurumun gelişimini sağlamaya yükümlü olan yöneticiler yeni çalışan alımlarında adayların bireysel sosyal sorumluluk düzeylerini de dikkate almalıdırlar. Bunun için daha fazla girişimcilik özelliğine (bilhassa başarı ve bağlılık ihtiyacı yüksek olan) sahip bireyleri tercih etmeleri önerilir. Çalışanların bireysel sosyal sorumluluk düzeylerini arttırmak için bu bilinci uyuracak hizmet içi eğitimler düzenleyebilirler. Eğitimlerle hem girişimcilik özellikleri geliştirilirken hem de çalışanların sosyal sorumluluk seviyeleri arttırılabilir. Ayrıca yöneticiler ödül ceza mekanizmasıyla çalışanlarına sosyal sorumluluk bilincini geliştirebilir. Şirketin el kitapçıklarında bireysel

sosyal sorumluluk konularına yer verebilirler. Gerek kendileri rol model olarak gerekse çeşitli sosyal sorumluluk aktiviteleri düzenleyerek hem çalıştıkları kurumun hem de toplumun gelişimine katkıda bulunabilirler.

KAYNAKLAR

Ajzen, I., (1991), "The theory of planned behavior", *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.

Anderson, J.C., Gerbing, D.W., (1988), "Structural Equation Modelling in Practice: A Review and Recommended Two-Step Approach", *Psychological Bulletin*, 103(3). 411-423.

Apospori, E., Papalexandris, N., Galanaki, E., (2015), "Entrepreneurial and Professional CEO's, Differences in Motive and Responsibility Profile", *Leadership and Organization Development Journal*, Vol 26, No.2, 141-162.

Aquino, K., Reed II, A., (2002), "The self-importance of moral identity", *Journal of Personality and Social Psychology*, 83: 1423-1440.

Atkinson, J W, Reitman, W R., (1956), "Performance as a function of motive strength and expectancy of goal-attainment", *Journal of abnormal psychology*, ISSN 0021-843X, EISSN 1939-1846, 1956-Nov, Volume 53, Issue 3, P. 361.

Azim, M. T., Akbar, M. M., (2010), "Entrepreneurship education in Bangladesh: A study based on program inputs", *South Asian Journal of Management*, 17(4), 21-36.

Bamikole F.O., Ilesanmi, J.F., (2012), "Locus of Control, Gender and Entrepreneurial Ability", *British Journal of Arts and Social Sciences*, ISSN: 2046-9578, Vol.11 No.1.

Barat T., (2012), "Felelősség – Társadalmi felelősségvállalás", *XXI. Század – Tudományos Közlemények*, 27, 47–52.

Baucum, D., (1999), "Psychology", *Barron's Educational Series, Inc. Hauppauge, NY*.

Begley, T. M., Boyd, D., (1987), "Psychological characteristics associated with performance in entrepreneurial firms and small businesses", *Journal of Business Venturing*, 2, 79–93.

Benabou, R., Tirole, J., (2010), "Individual and Corporate Social Responsibility", *Economica*, 1, 1 –19.

Betta, M., Jones, R., and Latham, J., (2010), "Entrepreneurship and the innovative self: a Schumpeterian reflection", *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 16, 229-244.

Bok, H., (1998), "Freedom and Responsibility", *Princeton University Press, Princeton NJ* 220.

Bono, J. E., McNamara, G., (2011), "From The Editors, Publishing in AMJ- Part 2: Research Design", Academy of Management Journal, 54(4), 657-660.

Brockhaus, R. H., (1976), "Locus of Control and Risk-taking Propensities as Entrepreneurial Characteristics" PhD thesis. Seattle, WA: Washington University.

Brooks, I., (2003), "Organisational Behaviour", Prentice Hall, Second Edition, UK.

Brown, A., (2009), "Personal Responsibility – Why it matters", Continuum.

Bygrave, W. D., Hofer. C. W., (1991), "Theorizing about entrepreneurship", Entrepreneurship Theory and Practice, winter: 13-22.

Canbay, S., (2007), "İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu ve Denetim Odağı İlişkisi", İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Yüksek Lisans Tezi.

Carsrud, A., Brannback, M., (2011), "Entrepreneurial motivations: What do we still need to know?", Journal of Small Business Management, 49(1), 9-26.

Cronbach, L.J., (1951), "Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests", Psychometrika, Vol. 16,297-334.

Cromie, S., (1987), "Motivations of aspiring male and female entrepreneurs", Journal of Occupational Behaviour, 8(3), 251–261.

Diaz, F., Rodriguez, A., (2003), "Locus of control and values of community entrepreneurs", Social Behavior and Personality, 31 (8), 739–748.

Drucker, P., (1985), "Innovation and Entrepreneurship", New York: Harper and Row.

Duff, R.A., (1990), "Intention, Agency and Criminal Liability", Blackwell, Oxford, Chapters 3-5.

Eraslan, L., (2011), "Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeğinin (BSS) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", Aile ve Toplum, Cilt: 12, Sayı: 7, 81-91.

Gasko, K., (2010), "Autonómia és felelősségvállalás" Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest. p. 18.

Hatch, C.D., Stephen, K., (2015), "Gender Effects on Perceptions of Individual and Corporate Social Responsibility", Journal of Applied Business and Economics Vol. 17(3).

Hisrich, R. D., (1990), "Entrepreneurship/intrapreneurship", American Psychologist, 45(2), 209–222.

Hisrich, R. D., Candida, G. B., (1985), "The Woman Entrepreneur: Starting, Financing, and Managing a Successful New Business", Lexington Books, p.7.

Judge, T. A., Bono, J. E., (2001), "Relationship of core self- evaluations traits—selfesteem, generalized selfefficacy, locus of control, and emotional stability—with job satisfaction and job performance", A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 86(1), 80–92.

Kathura, Ravi, (2000), "Competitive Priorities and Managerial Performance: A Taxonomy of Small Manufacturers", *Journal of Operations Management*, Vol:18.

Kaplan, E.S., Reneau, H.J., Whitecotton , S., (2001), "The effects of predictive ability information, locus of control, and decision maker involvement on decision aid reliance", *Journal of Behavioral Decision Making*, Vol. 14-1.

Konczosne, S., [2013], "Reciprocal effects between regions and organizations. A study of European regional cultures and corporate embeddedness", *Tér – Gazdaság – Ember*, 3, 42 –53.

Kreitner, R., Kinicki, A., (2004), "Organizational behavior", McGrawhill, 6. Edition, USA.

Lee, J., (1996), "The motivation of women entrepreneurs in Singapore", *Women in Management Review*, 11(2): 18-29.

Lenk, Maring, (2007), "The Protestant Work Ethic and Attributions of Responsibility: Applications of the Triangle Model1. Andrew N. CHRISTOPHER – Barry R. SCHLENKER, *Journal of Applied Social Psychology*, (2005).

Linan, F., Chen, Y. W., (2009), "Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33, 593–61.

McClelland, D. C., (1961), "The Achleving Society", Princeton, NY:Van Nostrand.

McClelland, D. C., Burnham D. H., (1976), "Power is the Great Motivator", *Harvard Business Revlew*, *Motivating People*, January, 2003, 1-11.

McClelland, D. C., Winter, D. G., (1969), "Motivating Economic Achlevement", The Free Pres, New York.

McKeran, D., Flannigan, E., (1996), "Shaping the Entrepreneurial Company: From the Heart of Scotland, an Important New Guide to Entrepreneurial Success, for Businesses of All Sizes", Management Books 2000 Ltd.

McKeon, R., (1957), "The development and the significance of the concept of responsibility" *Revue Internationale de Philosophie*, XI, no. 39, 3-32.

Mescon, T., Montanari, J., (1982), "The personality of independent and franchise entrepreneurs", *Proceedings of the Academy of Management*, 413–417.

Mueller, S. L., Thomas, A. S. (2001), "Culture and entrepreneurial potential: a nine country study of locus of control and innovativeness", *Journal of Business Venturing*, 16, 51–55.

Murray, H. A., (1938), "Explorations in personality: A clinical and experimental study of fifty men of college age", (Vol. 2609). New York, NY: Oxford University Press.

Ng, T. W., Sorensen, K. L., Eby, L. T., (2006), "Locus of control at work: a meta-analysis", *Journal of Organizational Behavior*, 27, 1057–1087.

Norman R. Smith and John B. (1983), "Type of Entrepreneur, Type of Firm, and Managerial Motivation: Implications for Organizational Life Cycle Theory", *Strategic Management Journal*, Vol. 4, No. 4, 325-340.

Nunnally, J.C., Bernstein, I.H., (1994), "Psychometric Theory", NY: McGraw-Hill Inc.

Orpen, C., (1985), "The Effects of Need for Achievement and Need for Independence on the Relationship between Perceived Job Attributes and Managerial Satisfaction and Performance", *International Journal of Psychology* , 20, 207-219.

Pollan, S.M., Levine, M., (1990), "Field Guide to Starting a Business, Executive Female, adapted from *The Field Guide to Starting A Business*", New York: Fireside.

Porter, L., Bigley, G. A., Steers, R. M., (2003), "Motivation and Work Behavior, McGraw-Hill, USA.

Resinger, A., (2015), "Social responsibility and territorial development. – Bodor, Ákos – Grünhut, Zoltán (eds.) *Cohesion and Development Policy in Europe*", Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs. 99–108.

Reynolds, S.J., Ceranic, T.L., (2007), "The effects of moral judgment and moral identity on moral behavior: An empirical examination of the moral individual", *Journal of Applied Psychology*.

Rotter, J.B., (1966), "Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement", *Psychological Monographs* , 80(1), 1-28.

Sagie, A., Elizur, D., (1999), "Achievement Motive and Entrepreneurial Orientation: A Structural Analysis", *Journal of Organizational Behavior*, 20, 375-387.

Sanyang, S. E., Huang, W.-C., (2010), "Entrepreneurship and economic development: The EMPRETEC showcase", *International Entrepreneurship Management Journal*, 6, 317-329.

Schlenker, B. R., (1980), "Impression management: The self-concept, social identity, and interpersonal relations", Belmont: Brooks/Cole.

Schlenker, B. R., Britt, T. W., Pennington, J., Murphy, R., and Doherty, K., (1994), "The Triangle Model of Responsibility", *Psychological Review*, 101(4), 632-652.

Schumpeter, J. A., (1934), "The theory of economic development", Cambridge, MA: Harvard University Press.

Shane, S., (2003), "A general theory of entrepreneurship: The individual-opportunity nexus", Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Silvester, J., F.M Gough, N.R Anderson and R.M. Afandi (2002) "Locus of Control, Attributions and Impression Management in the Selection Interview", *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 75, 59-76.

Spector, P.E., O'Connell, B.J., (1994), "The Contribution of Personality Traits, Negative Affectivity, Locus of Control and Type A to the Subsequent Reports of Job Stressors and Job Strains", *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 67(1), 1-11.

Steers, R.M., Braunstein, D.N., (1976), "A behaviorally-based measure of manifest needs in work settings", *Journal of Vocational Behavior*, Vol. 9, 251-66.

Thomas, A. S., Mueller, S., (2000), "A case for comparative entrepreneurship: assessing the relevance of culture", *Journal of International Business Studies*, 31(2), 287-301.

Timmons, J. A., (1992), "New venture creation: entrepreneurship in the 1990s", Irwin. Homewood, IL.

Topaloğlu, T., (2008), "Motivasyonda Kapsam kuralları", *Liderlik ve Motivasyon*, Nobel Yayın Dağıtım.

Urban, B., (2013), "Social entrepreneurship in an emerging economy: A focus on the institutional environment and SESE", *Managing Global Transitions: An International Research Journal*, 11(4), 3-25.

Utsch, A., Rauch, A., (2000), "Innovativeness and initiative as mediators between achievement orientation and venture performance", *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9 (1), 45-62.

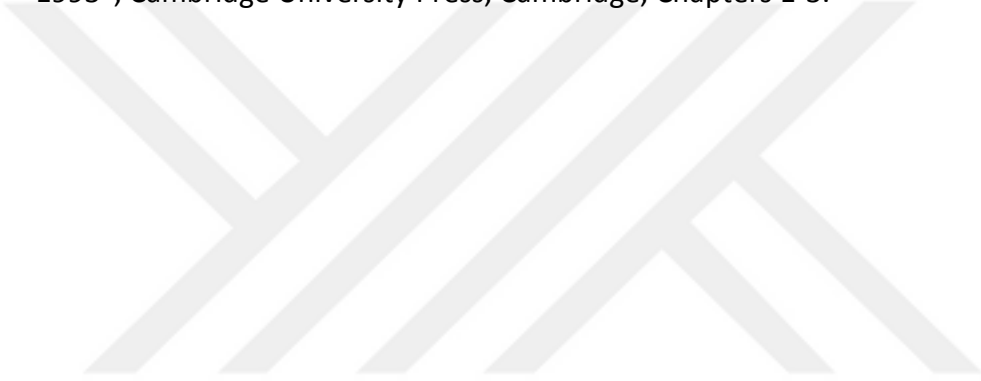
Venkatapathy, R., (1984), "Locus of control among entrepreneurs: A review", *Psychological Studies*, 29 (1), 97-100.

Vardhan, J., (2012), "A binary logistic regression model for entrepreneurial motivation among university students – A UAE perspective", *Journal of Educational and Social Research*, 2(3), 75-86.

Waziri, K. M., (2012), "Industrial property rights protection and entrepreneurship development in Nigeria: The economic implication", *Journal of Politics and Law*, 5(1), 93-99.

Weiner, B., (1993), "On Sin Versus Sickness: A Theory of Perceived Responsibility and Social Motivation", *American Psychologist*, 48, 957-965.

Williams, B., (1995), "Making Sense of Humanity and other Philosophical Papers, 1982-1993", Cambridge University Press, Cambridge, Chapters 1-3.

ÖZGEÇMİŞ

Sabiha Yılmaz 1977 İstanbul doğumludur. 2002 yılında Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümünden mezun olmuştur. Kozmetik ve tekstil sektörlerinde müşteri temsilcisi ve dış ticaret sorumlusu olarak çalışmıştır. 2014 yılında mesleki eğitim ve iş tecrübelerini birleştirerek değerlendirme imkanını kullanarak Ticaret Bakanlığında gümrük kimyageri olarak çalışmaktadır.

EKLER

EK1. Anket

Bu anket formu, akademik bir araştırma projesi ile ilgilidir. Anketin amacı; bireylerin sosyal sorumluluk algısının, iş yaşamındaki yansımalarını incelemektir. Anketi oluşturan soruları cevaplamak çok kıymetli olduğunu bildiğimiz 15 dakikanızı alacaktır. Anketten elde edilen veriler bilimsel amaçlar için kullanılacağından kimlik bilgilerinize gerek yoktur. Tüm soruları boş bırakmadan cevaplamanızı önemle rica eder, katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yaşınız : .....

Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

Medeni Durum : Bekar Evli

Çocuk sayısı : .....

Eğitim Durumu : Lise Ön Lisans Lisans Y. Lisans Doktora

Çalıştığınız Pozisyon: Mühendis Uzman Şef Orta düzey yönetici

Üst düzey yönetici Genel Müdür Patron Diğer.....

Kaç yıldır bu firmada çalışıyorsunuz?..... **Firma Adı :.....**

Kurumunuzun Sahiplik Durumu : Kamu Özel

Çalıştığınız firmanın iş alanı (Sektör): İnşaat Kimya Eğitim

Lojistik Turizm Otomotiv Diğer.....

Verilen ifadelere ilişkin görüşlerinizi aşağıdaki ölçeğe göre işaretleyiniz.

1	2	3	4	5
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

ILC1	Hayatımı kendi davranışlarım belirler.	1	2	3	4	5
ILC2	Istedığımı alabilmem çok çalışmama bağlıdır.	1	2	3	4	5
ILC3	Hayatta başarılı olmam, kendi yeteneklerime bağlıdır.	1	2	3	4	5
NA1	Geçmiş dönemlerdeki iş performansımı geliştirmek için çok çaba sarfederim.	1	2	3	4	5
NA2	Aşmam gereken zorlukların olması hoşuma gider.	1	2	3	4	5
NA3	Gerçekçi hedefler koyup onlara ulaşmaktan zevk alırım.	1	2	3	4	5
NA4	Görevimi tamamladıktan sonra ne ölçüde başarılı olup ilerleme kaydettiğimi bilmek isterim. yaptığım her işin sonucunu görmek isterim.	1	2	3	4	5
NA5	Zor bir görevi tamamlamaktan haz duyarım.	1	2	3	4	5
NF1	Rekabet etmeyi ve kazanmayı severim	1	2	3	4	5
NF2	Yetki sahibi olmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
NF3	Onaylamadığım şeyleri yapanlara müdahale ederim.	1	2	3	4	5
NF4	İnsanları kendi istediğim doğrultuda yönlendirmek hoşuma gider.	1	2	3	4	5
NF5	Sıklıkla etrafımdaki olaylar üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmak için çaba sarf ederim.	1	2	3	4	5
NAF1	Kendimi sıkça etrafımdaki kişilerle iş dışı konularda sohbet ederken bulurum.	1	2	3	4	5
NAF2	Başkaları tarafından seilmeyi isterim.	1	2	3	4	5
NAF3	İş arkadaşlarımla yakın ilişkiler kurma eğilimindeyim.	1	2	3	4	5
NAF4	Çeşitli guruplara veya organizasyonlara ait olmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
NAF5	Tek başıma çalışmaktansa başkalarıyla beraber çalışmak daha çok hoşuma gider.	1	2	3	4	5

SR1	Toplumsal sorunlara dikkat çekmeyi sağlayacak etkinliklerde yer alırım.	1	2	3	4	5
SR2	Çevremdeki insanları toplumsal meselelerde aktif olmaya davet ederim.	1	2	3	4	5
SR3	Küresel ısınmaya ve HES'lere dikkat çekmek amacıyla yapılan kampanyalara destek veririm.	1	2	3	4	5
SR4	Çocuk Felci, Rett, AIDS gibi hastalıkların önlenmesine ve bebek ölümlerinin azaltılmasına yönelik yapılan kampanyalara destek veririm.	1	2	3	4	5
SR5	Sokak çocuklarının topluma kazandırılması için çalışmalara gönüllü katılırım.	1	2	3	4	5